

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elsején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:

Kegler Ferenc egyesületi v. titkár,
Körmöcbánya, Snk. intézete.

Kiadó és laptulajdonos:

a **Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.**

Kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Festetich-utca 3. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat

Borbély Sándor elnökhöz küldendő

Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre:

tagoknak 7, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**

egyesületi pénztárnok nevére küldendők

Sopron, Siketnémák intézete.

Szvacšina Géza.

1850—1917.

Oktatásügyünknek ismét nagy gyásza van. Meghalt Szvacšina Géza, Kolozsvár sz. kir. város ny. polgármestere, a siketnémák és vakok kolozsvári intézeteinek a megalapítója s a magyar gyógy-pedagógiának egyik legnagyobb, legideálisabb pártfogója.

Hogy mit tett Szvacšina Géza közvetlenül az általa teremtetett két intézetért és közveve a magyar gyógypedagógiáért, azt e lap hasábjain bővebben fejtegetni fölösleges.*) Áldásos működésének bámulatos eredményeiről mindenkor csodálattal emlékeztünk meg, azonban magát az embert, Szvacšina Géza egyéniségét csak kevesen ismerték közülünk. Csak azok tudták az ő mindenkitől méltányolt bámulatos alkotó erejének a titkát megérteni, akik őt közelebből látták munkálkodni, akik vele érintkeztek és fenséges szép lelkébe bepillantást nyerhettek. És aki csak egyszer is szemtanuja lehetett annak, hogy mily gyöngéden, szeretetteljes módon tudott bánni a teremtés legszálamomráltóbb gyermekeivel: a siketnémákkal és a vakokkal, az azonnal tisztában volt, hogy miért lett ő „a természet árvái“-nak atyja.

Mikor 25 évvel ezelőtt először beszéltem vele, mélységes szeretettől áthatott szavaiból azonnal megéreztem, hogy a sors egy nagy tudású, fenkölt gondolkozású és minden ízében nemeslelkű emberbarát jóságos környezetébe vezényelt.

Sohasem felejttem azokat a szavakat, amiket tisztelgő látogatásom végén búcsúzóul a lelkemre kötött, mondván: „És legfőképen

*) V. ö.: 1. Emlékkönyv a siketnémák váci orsz. kir. intézete 100 éves fennállásának ünnepe alkalmára. Szerkesztette Borbély Sándor igazgató. 1902.
2. Emlékkönyv a siketnémák államilag segélyezett kolozsvári orsz. intézete 25 éves fennállásának ünnepére. Szerkesztette Nagy Péter igazgató. 1913. 20. o.
3. Dr. Hermann A.: A snk. kolozsvári intézetének jubileuma. M. S. O. 1913. 217. old. Szvacšina G. arcképével.

arra kérem, szeresse ezeket a gyermekeket. Ők a szeretetre nagyon reá vannak szorulva, de meg is érdemlik azt. És meglássa, nehéz munkája is százszorta meg lesz könnyítve, ha azt a szeretet fogja áthatni.“

És amikor a szobáját elhagytam, éreztem, hogy én, akit csak a kényszerhelyzet hozott Kolozsvárra és csak átmenetinek tekintettem elfoglalt állásomat, általa e percben a siketnémák bajnokává avattattam. Könnyű volt énnékem már ezután a siketnémákat megszeretni, velük foglalkozni és értük mindennemű áldozatot meghozni. Buzdított állandóan az ő lelkesítő példája és megihletett mindenkor szeretetteljes bölcs szava.

Azonban nemcsak reám — aki állásomból kifolyólag vele gyakran érintkeztem — volt ily hatással! Megigézett mindenkit, akit a sors — ha rövid időre is — büvkörébe vezetett. Remek tollával és fényes szónoki tehetségével akkora érdeklődést tudott a két intézet iránt fölkelteni, hogy az alkalmi látogatók száma évenként sok százra ment s az évzáró vizsgák és nyilvános iskolai ünnepélyek közönsége sohasem fért el az intézet dísztermében és annak szomszédos helyiségeiben.

Számon tartotta a város áldozatkész tehetős polgárait s ha volt olyan, aki érdeklődésének a két intézet iránt még semmiféle irányban sem adott kifejezést, azt fölkereste otthonában, vagy alkalomadtán személyes kapacitálással próbálta az ügynek megnyerni.

A személyes propagandát kiterjesztette az idegenből jött látogatókra is. Nem volt a városnak olyan számottevő vendége — az egyszerű közhivatalnoktól föl néhai felséges Urunkig, I. Ferencz József királyig —, akit kedvenc intézeteibe el ne hozott volna s itt gyámoltjait javára meg ne adóztatott volna.

Nagyon szép összegek folytak be ilyenformán, de ezektől messzemenő céljainak megvalósítását belátható időn belül nem remélhette s azért elhatározta, hogy a gyűjtést az egész országra kiterjedőleg fogja rendszeresíteni.

Kifogyszeríthetetlen volt a gyűjtési eszközök és módok kigondolásában. Ha az egyik gyűjtési eszköz, vagy mód hatását veszítette, kitalált egy másikat, egy hatásosabbat, mely eredményeiben felülmúlta az összes eddigieket. Gyűjtőszervei, gyűjtőívei bejárták az egész országot s ezek révén intézeteink oly hírre tettek szert, hogy a felvételi kérvények még az ország legtávolabbi vidékeiről is halomszámra érkeztek be s az önkéntes adományok és hagyományok a körzetbeosztás után is még hosszú éveken keresztül állandóan befolytak az ország minden részéből, dacára annak, hogy a gyűjtést az idevonatkozó miniszteri rendeletnek megfelelően jóformán már csak az erdélyi részekben folytattuk.

Igy érthető aztán az, hogy miként tudott ő aránylag rövid idő alatt százezreket gyűjteni s az állam és város nagyobb támogatása nélkül is egymásután két humánus intézményt életre keltetni és fölvirágoztatni.

Célját, hogy mindkét intézetet anyagilag annyira megerősítse, hogy azok mindennemű gyűjtés, vagy segélyezés nélkül a maguk

erejéből is fenntarthatók legyenek, nem érhette el. A háború és időelőtti halála megfosztották ettől a boldogságtól.

Életében mindkét intézményért annyit küzdött, annyit fáradozott, hogy a szíve, a lelke teljesen összeforrt velük. Halálában is csak nehezen tudott megválni tőlük. Utolsó kívánsága az volt, hogy a siketnémák intézetéből temessék el. Óhaja beteljesedett. Onnan indult utolsó útjára, ahol életében oly sok gyönyörűséget szerzett magának és másoknak s ahol annyiszor boldog volt, mert a boldogtalanokat boldogíthatta.

A sirok éjjele örök! . . . Szvacsina Géza a sirok örök honába költözött. De áldott emléke alkotásaiban és közöttünk örökké élni fog!

*

Életrajza. Szvacsina Géza 1850-ben Mezöpaniton, Marostorda megyében született. Elemi iskoláit Szamosujvárt, gimnáziumi tanulmányait Kolozsvárt a kegyesrendiek főgimnáziumában végezte. Ezután beiratkozott az akkor még fennálló kolozsvári jogakadémiára s az időközben felállított kolozsvári egyetemen fejezte be jogi tanulmányait. Előbb ügyvédi pályára készült, de hamar otthagytta az ügyvédi gyakorlatot, mert belátta, hogy az nem felel meg az ő egyéniségének. 1880-ban Kolozsvár város szolgálatába állott, amikor a törvényhatósági bizottság tanácsjegyzővé választotta. Már 3 évre rá egyhangú választás útján városi tanácsos lett. Mint tanácsos nyerte el az első királyi kiténtetést. Ő Felsége az 1894. évben a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. 1898-ban polgármesterré választották. 1900-ban megkapta a kir. tanácsosi, 1910-ben pedig a m. kir. udvari tanácsosi címet. Végre 1913-ban 33 és fél évi közszolgálat után nyugalomba vonult.

Szvacsina Géza közszolgálati működése fordulópont Kolozsvár történetében. Az elhagyott kis vidéki város alatta előkelő, szép és minden téren vezető vidéki emporiummá fejlődött. Számos olyan intézményt honosított meg, amelyek Kolozsvárt valóságos üdülőhellyé avatták és ama kulturális intézmények létesítése, amelyeknél fogva Kolozsvárt a kis Athene névvel illetik, is mind az ő polgármesterségének idejére esnek.

Közismert gyöngye szervezete sohasem volt akadály a annak, hogy a város hűséges szolgálása mellett a maga módja szerint a közjótékonyság oltárán is áldozzon. Sok olyan intézmény köszönhetette létezését, amely hivatva volt a nyomorgó emberiség keserveit enyhíteni. Fenkölt lelkének legszebb alkotása azonban mégis a siketnémák és vakok intézeteinek a megalapítása volt. Ha egyéb alkotásaiban a város érdekei s a kötelességérzet készítették cselekvésre, ezt a két intézményt valóban lelki szükségből kreálta. Az a végtelen nagy szeretet, mely az ő nemesen érző szívét eltöltötte s az a jóságos lélek, mely mindig kész volt a szenvedő emberiség nyomorán segíteni, kitört s Eget kért. Ezt az Eget, ezt a földi boldogságot a siketnémák és vakok gyámolításában találta fel.

Hogy ez így volt, azt legjobban igazolja az intézet 25 éves jubileumán elhangzott beszédének egy részlete, mely szó szerint itt

következik: „Kolozsvár város közönsége a valódi értékénél mindig többre becsülte működésemet. Azt hitte, akkor is dolgozom, fáradok, mikor idejöttem. Ugyan melyik szülő fárad ki, mikor gyermekét oktatja, neveli? A szeretet munkája nem fáraszt, az felüdít. Nekem is szükségem volt arra, hogy azt a szeretetet nyilvánítsam, amely szívemet betöltötte. Amikor a városért kifejtett munkáimban elfáradtam, eljöttem ide pihenni és mindenkor felüdülve távoztam innen. Ha erőszakkal elvinnének is innen, én mindig visszatérnék, mint az apa, aki gyermekét szereti és látni akarja azt.“

És most végleg elszakadt tőlük. *) Már egy évnél több, hogy gyógyulást ment keresni előbb Balatonfüredre, majd a Bécs melletti Badenbe. Valamennyire jobban is érezte magát, de az oláh betöréssel járó izgalmak annyira leverték a lábáról, hogy már haza sem tudott jönni. Utját Budapesten megszakítva a Fazekas-féle szanatoriumban állapotodott meg. Egészségi állapota itt a sok aggodás közepette fokozatosan alább hanyatlott. Már hiába volt a leggondosabb orvosi kezelés s a legodaadóbb ápolás, a beteg test és az erős lélek a halállal vívott harcban alul maradt. Meghalt Budapesten f. évi április hó 16.-án. Holttestét kívánsága szerint Kolozsvárra hozták s itt helyezték örök nyugalomra a város által felajánlott díszsírhelyben.

---

*) „A siketnémák áll. s. kolozsvári országos intézetének tanári testülete és növendékei mély fájdalommal jelentik, hogy az intézet megalapítója és halála napjáig pártfogója, *Szvaesina Géza* udvari tanácsos, ny. polgármester, a Ferencz József-rend lovagkeresztjének tulajdonosa folyó évi április hó 16.-án életének 67. évében Budapesten elhunyt. Temetése a róm. kath. egyház szertartása szerint folyó hó 19.-én délután 4 órakor a siketnémák intézete díszterméből fog végbemenni. Áldott emléket mindnyájunknak hálás szeretete és kegyeletes érzeze fogja kísérni. Nyugodjék békével!” — Ugyanilyen szövegű gyászjelentést adott ki a vakok kolozsvári intézete. A szerk.

Erdély siketnémáiért.

A „Pro Transsylvánia“ országos segítő bizottság tek. Vezetőségének
Kolozsvárt.

A „Pro Transsylvánia“ országos segítő bizottság többfelé ágazó kulturális és közgazdasági programjának egyik legszebb pontja az, amely a menekültek gyermekeiről kíván különösképen gondoskodni.

Ezek az önhibájukon kívül oly szomorú sorsra jutott szerencsétlen gyermekek menekülés közben százszorosan érezték a nagyok szenvedéseit és nélkülözéseit. Az idő viszontagságai ellen védelmet nyújtó meleg hajléknak és meleg ruhának a hiánya, a kellő tápláléknak s a megfelelő testi és lelki gondozásnak a nélkülözése óriási pusztítást vitt véghez soraikban és kimondhatatlan kárt tett testükben és lelkükben, egészségükben és erkölcsükben egyaránt.

Pusztulásnak indult velük Erdély gyönyörűségei virágos-

kertje, a magyarság jövője, a nemzet reménye. A veszedelmet azonban csakhamar felismerték a nemzeti védelem irányítói. Hívásukra megmozdult az egész magyar társadalom. És rövid időn belül megalkult — felséges királyasszonyunkkal az élén — a háborús idők legszebb egyesülése: a „Pro Transsylvánia“ országos segítő bizottság, melynek hivatása a testben és lélekben egyaránt romlásnak indult erdélyi gyermeksereget talpra állítani s a jövő nagy és nehéz küzdelmeire elszánt és erős akaratú nemzedékké nevelni.

E sok ezerre menő gyermeksereg közt van 1000 azaz Egyezernél jóval több olyan gyermek, akiknek a nyomorúságát a természet mostoha sága még tetézte is. A futó tömeg rémült arcából ők is megértették, hogy nagy a baj, de jajuknak kifejezést adni nem tudtak, mert ajkukat zárva tartotta az örök némaság bilincse; a feléjük áradó biztató szóból vigasztalást nem merithettek, mert a szónak a lélekhez és szívhez vezető útjai járhatatlanok voltak. Siketek és némák voltak. Az ő menekülésük még a többi gyermekénél is borzasztóbb volt. Ők is türtek és nélkülöztek és járták a menekülők szomorú kálváriáját, de némán és hallgatagon, panasz és zokszó nélkül, ami annál keservesebb volt.

Lehetetlen, hogy amikor a „Pro Transsylvánia“ áldásos működése nyomán oly szép jövő vár az erdélyi ifjúságra, a siketnémákról is ne történjen valamelyes gondoskodás. Nehogy, mint már anyiszor, beigazolást nyerjen ama közmondásunk, mely szerint: „A némának az édesanyja sem érti meg a szavát“, bátor vagyok már csak hivatásomból kifolyólag is gyöngé szómat értük felemleni és nevükben a „Pro Transsylvánia“ orsz. segítő bizottságot kérni, hogy amikor áldó kezét itt mindenekre kiterjeszti, a siketnémákról se feledkezzék meg. Vegye pártfogásába őket, gyámolítsa őket, mert Istenemre mondom, ők a gyámolításra nemcsak reá vannak szorulva, hanem mindenképen meg is érdemlik azt.

*

Kezemben a statisztika adataival indulok a meggyőzés útjára.

Hazánkban az 1910. évi népszámlálás statisztikai adatai szerint 28110 siketnéma él, kik közül 6129 tanköteles korban van. *) E horribilis számból esik az erdélyi részekre 4635 siketnéma, 1008 tanköteles korúval. Az anyaország 5121 tanköteles korú siketnémája részére 15 intézet áll fenn, az erdélyrészi 1008 tanköteles korú siketnémájának csak egy, a kolozsvári intézet nyújtana, ha ekkora tömegnek nyújthatna menedéket. Ott 341 siketnéma gyermek esik 1—1 intézetre, itt 1008. Azonban ott sem fér el valamennyi gyermek a 15 intézetben. A valóságban csak 1424 gyermek részesült oktatásban, az összesnek tehát mintegy 28%-a. Az erdélyrészi siketnémáknak ezzel szemben alig 12%-a nyer kiképzést.

E nagy aránytalanság oka Erdély helyrajzi, szociális és közgazdasági viszonyaiban keresendő. A siketség s a vele járó némaság ugyanis a legtöbb esetben szerzett baj. Aránylag nagyon kis % vezethető vissza pusztán az öröklékenységre.

*) V. ö. M. S. O. 1914. 103. old. A szerk.

A hegyes vidék általában kevésbbé termékeny, mint a sík terület. Következésképen a nép megélhetése is terhesebb és szociális intézményei is szegényebbek. Mert szegényebb a nép, táplálkozása gyengébb s a lakása is az egészségügyi követelményeknek kevésbbé megfelelő. Több közte a beteg és kevesebb az orvos. Ezek és sok más, jórészt ezekből folyó jelenség lényegesen hozzájárul a siketnémák számarányának a növeléséhez. Amíg pl. Csanád vármegyében csak minden 1117 emberre esik 1—1 siketnéma, addig Csikban már minden 393-ik ember siket és néma.

És mert szegényebb a nép, kevésbbé hozhat áldozatokat humánus célú közintézmények létesítésére. Innen van az, hogy Erdélyben eddigél csak egy, a siketnémák kolozsvári intézete létesülhetett és ez is csak úgy képes feladatának úgy-ahogy megfelelni, hogy az állam és Kolozsvár sz. kir. város hatalmas anyagi támogatásban részesítik. És ha ez így volt a háború előtt, a béke éveiben mennyivel rosszabb itt a helyzet most az oláh dúlás után!

Hogy itt csak olyan szervezet segíthet, mint amilyen a hatalmas erkölcsi és anyagi erővel rendelkező „Pro Transsylvánia“, magától értetődik.

Mit tehet a „Pro Transsylvánia“ a menekültek siketnéma gyermekeiért?

1. Anyagi támogatásával elősegítheti a menekülteknek a siketnémák kolozsvári intézetében elhelyezett gyermekei felnevelését és 2. erkölcsi tekintélyével és anyagi erejével kezdeményező lépéseket tehet újabb intézetek felállítására.

1. Intézetünkben eddig a kiürített területről 26 siketnéma gyermek nyert elhelyezést. Ezek közül 10 alapítványi helyet élvez, 10 az állami gyermekmenhely kötelékébe tartozik, 6 pedig mint ingyenes növendék az intézet alapvagyonát terheli.

Alapítványaink átlag évi 150—300 koronát jövedelmeznek. A gyermekmenhely igazgatósága is csak havi 15 korona tartásdíjat fizet 1—1 kötelékébe tartozó növendék után. De hol lehet ma Kolozsvárt ekkora összegért nevelő-szülőket kapni, akiknek a szálláson és ellátáson kívül a gyermekek egyéb testi-lelki szükségleteiről is kell, hogy gondoskodjanak. *) Ha 1—1 gyermek neveltetési költségeit évenként átlag 400 koronában állapítjuk meg, akkor is körülbelül 6—7000 koronát kell egyéb forrásokból pótolnunk.

Nem lehet célunk a „Pro Transsylvánia“ országos tevékenykedése mellett a mi saját házimenekültjeink részére külön gyűjtési akciót indítani s azért az állam és egyes törvényhatóságok által nyújtandó rendkívüli segélyeken kívül első sorban az országos segítő bizottság anyagi támogatására vagyunk utalva.

Amennyiben a baj váratlanul jött s a szükség állandónak mutatkozik, a segítségnek is két irányban kell megnyilvánulnia. A pillanatnyi szükségletek kielégítésére körülbelül 2000 korona rögtön segélyre, a megnövekedett állandó terhek viselésére pedig

*) Az intézet katonai célra le lévén foglalva, a növendékek az intézeten kívül egyes családoknál vannak elhelyezve.

állandó anyagi támogatásra van szükségünk. Az állandó segélyezés néhány ágyalapítvány létesítésében is nyerhet megoldást, mely esetben nemcsak intézetünk anyagi helyzete volna hosszú évekre biztosítva, hanem az országos segítő-bizottság is örök időkre szóló emléket állít vele magának intézetünk történetében.

2. Hogy Erdélyben újabb siketnéma-intézetek felállítására mulhatatlanul szükség van, azt kétségbenvonhatlanul igazolják a fönnebb közölt statisztikai adatok. Nem 1, de 10 akkora intézet, mint amilyen a miénk, sem képes Erdély valamennyi tanköteles korú siketnémáját befogadni.

Arról természetesen szó sem lehet, hogy most egyszerre Erdély valamennyi tanköteles korú siketnéma gyermekét oktatásban részesítsük, de hogy legalább a végvidékeken lakó s az oláh betörés által annyit szenvedett nép mindennemű terhén könnyítsünk, leg-елеmibb kötelességünk.

Egyik ilyen nagy terhe a népnek a köztük élő siketnémáknak nagy sokasága. A megfelelő képzésben nem részesült siketnéma magára nézve tehetetlen és úgy közvetlen környezetének, mint a nagy társadalomnak állandó terhére, sőt veszedelmére nő fel. Nemcsak hogy nem képes hozzátartozóit munkájukban segíteni, hanem állandóan leköt 1—1 családtagot, aki ügyel rája, hogy sem magában, sem másban, sem magán-, sem közvagyonban kárt ne tegyen. Az oktatásban részesült siketnéma ezzel szemben nemcsak a saját mindennapi szükségleteiről képes gondoskodni, hanem igen sok esetben mint családfenntartó a köznek is hasznos tényezőjévé válik. Tehát nemcsak humánus érzésünk, hanem jólfelfogott nemzetgazdasági érdekünk is parancsolja, hogy minél több siketnéma tanításban részesüljön.

Ha végig tekintjük az oláhokdulta vidék térképét és figyelembe vesszük az e vidékeken élő tanköteles korban levő siketnémák elterjedtségét, úgy az újabb siketnéma iskolák (intézetek) felállítását illetőleg a következő megállapodásra jutunk:

Hunyad vármegyének egymagára is annyi tanköteles korú siketnémája van (182),*) hogy alig férnek el egy intézetben. Ezek egy Déván felállítandó iskolában (intézetben) volnának elhelyezendők. Nagyszeben vm. (42) és Fogaras vm. (54) tkk. siketnémái egy Nagyszeben, Brassó vm. (24), Háromszék vm. (49) és Csík vm. (49) tkk. siketnémái egy Brassó—Sepsiszentgyörgy, esetleg Csík-szereda és végül Udvarhely vm (42) és Marostorda vm (88) tkk. siketnémáit egy Marosvásárhely városában elhelyezendő siketnémaiskolában (intézetben) lehetne összpontosítani.

Nincs miért megijedni, hogy egyszerre négy új iskolának (intézetnek) a felállítását hozom javaslatba. Az ezek létesítésével járó kiadások távolról sem oly nagyok, mint ahogy azt első pillanatra hisszük.

Mint föntebb már láttuk, a siketnémák iskoláztatását több

*) A zárjelben foglalt számok az illető vármegyék tanköteles korú siketnémáit jelenti.

irányú érdek kívánja. Ennek megfelelőleg az intézetek fentartási költségeit is több oldalú hozzájárulás alapján kell kielégíteni.

Az állam bizonyára a legnagyobb terhet viseli majd, t. i. a rendes tanerők és az óraadók fizetését. A siketnéma-intézeti tanárok ugyanis mind rangsorba osztott állami tisztviselők s így kizárt dolognak tekinthető, hogy az állam ily exponált helyekre nem a saját embereit helyezi el. Indokolt esetekben — és hol volna indokolt, ha nem ebben az esetben — a tanerők fizetésén kívül egyéb állami támogatást (növendékek segélyezésére, építkezésre) is nyújt az intézetnek a magas kormány.

A városok feladata volna gondoskodni a szükséges helyiségekről, azok berendezéséről és jókarban tartásáról. Bizonyára van mindenik városnak, vármegyének vagy egyházi hatóságnak egy üresen álló épülete, vagy valamelyik épületében erre a célra ideiglenesen használható néhány üres szobája. Az első évben úgyis csak egy irodának való helyiségre és egy 12 tanulónak megfelelő nagyságú (36—40 m²) tanteremre van szükség. A 2-dik és következő években, egészen a 8-dik évig (egy teljesen kifejlesztett intézet 8 év-folyamú) mindig csak egy-egy újabb hasonló nagyságú tanteremről kell gondoskodni. Külön rajz-, kézimunka- és tornateremre egyelőre még nincs szükség. Azonban már az iskola (intézet) teljes kiépítése előtt is (az 5. vagy 6. évben) oda lehet hatni, hogy az állam, mint azt az utóbbi években mindenütt cselekedte, a város által adományozott telken az intézet részére megfelelő új épületet emeljen.

A tantermek szaporodásához hasonlóan a berendezési költségek is csak lassan és fokozatosan emelkednek. Az alábbi kimutatás a város ezirányú kiadásait tünteti fel az első 8 évben.

Iskolai év	Irodai berendezés	Nagy kerek tanuló asztal és szék	Tanári asztal és szék	12 szék a tanulóknak	1 szekrény	1 falitábla	1 számológép	1 fogas	1 fonetizáló-tűkőr	Tanári szoba	Rajzterem	Kézimunka terem	Tornaterem	Fűtés és világítás	Összesen
I.	300	120	45	48	60	60	40	6	35	—	—	—	—	200	914
II.	—	120	45	48	60	60	40	6	35	—	—	—	—	300	714
III.	—	120	45	48	60	60	40	6	35	—	—	—	—	400	814
IV.	—	120	45	48	60	60	—	6	—	400	—	—	—	600	1339
V.	—	120	45	48	60	60	—	6	—	—	400	—	—	800	1539
VI.	—	120	45	48	60	60	—	6	—	—	—	400	—	1000	1739
VII.	—	120	45	48	60	60	—	6	—	—	—	—	—	1000	1339
VIII.	—	120	45	48	60	60	—	6	—	—	—	—	—	1000	1339
IX.	és további években már csak a fűtésre és világításra kell . .													1000	1000

Hátra van még a szegénysorsú növendékek segélyezése. A siketnémák legnagyobb része szegény szülők gyermekei. Otthon, ha szegényesen is, de csak ellátják őket valahogyan. Idegen helyen való neveltetésükért azonban vagy semmi, vagy csak igen kis áldozatot hozhatnak a szülők, illetve hozzátartozóik. Tapasztalat szerint a helybeli és önköltséges növendékeknek a száma, akik az intézetet tehát semmivel sem terhelik, az egész létszámnak mintegy 20%-át teszik. Körülbelül 40%-ának a szülője, vagy hozzátartozója

teljesen vagyontalan. De ezek éppen ennek alapján az 1898. évi XXI. t.-c. 8. §. b) pontja értelmében elhagyottá nyilváníthatók s mint ilyenekről az állami gyermekmenhelyek igazgatóságai gondoskodnak telepfelügyelőségeik útján. Tehát ezeknek az eltartása sem képezi majd az intézet különös gondját. A föntmaradó 40% sem válik egészen az intézet terhére, amennyiben az ezek után felmerülő költségeknek körülbelül $\frac{1}{4}$ része megtérül a szülő, illetve gyámok hozzájárulása alapján.

Az első évben ez a kiadás természetesen nem sokra megy. Siketnémák intézeteiben az osztályok maximális létszáma 15. Ennél többet fölvenni nem szabad, de nem is lehet, legkevesébbé az első osztályba, ahol minden tanításunknak az alapját lerakjuk. Ha tehát az I. osztályban 15 növendéket veszünk fel és 1—1 növendék eltartási költségeit a háború utánra évi 300 koronában állapítjuk meg, akkor a helybeli és önköltséges ($20\% = 3$), valamint a menhely kötelékébe tartozó növendékeket ($40\% = 6$) leszámítva, 6 növendék után csak 1800 K költség terheli majd az intézetet ezen a címen. ámde mint láttuk, a szülők hozzájárulásából még ennek is $\frac{1}{4}$ része megtérül s így az első évben tulajdonképen csak 1350 K maradt elegendig fedezetlenül.

A második és minden következő évben felvétetik ugyan ismét 15—15 növendék, de a növendék-létszám már a II-ik osztálytól kezdve különböző okoknál fogva apad is. Így az I. osztály 15 növendékéből rendszerint 2—3 kilép, illetve visszamarad s azért a második évben a növendéklétszám 27—28 körül szokott lenni. A IV. és V. iskolai év végén a növendékeknek egy része már olyan korba lép, amikor testi fejlettségüknel fogva is valamelyes kenyérkereseti pályára léphetnek s tekintve, hogy tankötelezettség nincsen, a szülők élnek is e szabadsággal s a növendékek létszáma évről-évre apad, úgy hogy a VIII. osztályban már csak 5—6 növendék marad az I. osztályban felvett 15 növendékből.

Egy fejlődő nyolc évfolyamú iskola (intézet) növendéklétszámát s a növendékek tartásdíjainak fokozatos emelkedését feltünteteti a következő táblázat.

Iskolai év	Növendék létszám			A felvett növendék létszámából			A segélyezendő növendékek		
	új felvétel	előző évből átjött	összesen	200/o helybeli ill. önköltséges	400/o a menhely kötelékébe tartozók	400/o segélyezendő	1 évi segély összege	segélyösszezből a szülők hozzájárulása alapján megtérül	segélyösszezből fedezetlen marad
I.	15	—	15	3	6	6	1800	450	1350
II.	15	12	27	5	11	11	3300	825	2475
III.	15	24	39	7	16	16	4800	1200	3600
IV.	15	34	49	9	20	20	6000	1500	4500
V.	15	44	59	11	24	24	7200	1800	5400
VI.	15	58	67	13	27	27	8100	2025	6075
VII.	15	58	73	15	29	29	8700	2175	6525
VIII.	15	63	78	16	31	31	9300	2325	6975

A növendékek segélyezését a többi anyagi ügyekkel együtt a hazai nem állami intézetekben a városok közgyűlései által választott 20—25 tagból álló felügyelő bizottságok, igazgató tanácsok intézik. Ezek aztán alapító és pártoló tagok toborzásával és különböző gyűjtési eszközök igénybevételével gondoskodnak a mutatózó szükségletek kielégítéséről.

Ezt a hatáskört az újonnan felállítandó iskolákban (intézetekben) a „Pro Transsylvania“ helyi bizottságaira kell ruházni, olyformán, hogy az ügyek intézésében a városok hatóságainak is részük legyen. És hogy e bizottság külön gyűjtési akcióval ne legyen megterhelve, bocsáttassék minden intézet rendelkezésére egyszersmindenkorra 100.000 korona névértékű 6%-os magyar hadikölcsönkötvény. Ennek kamatjövedelme a szegénysorsú növendékek tervbevett segélyezését örök időkre biztosítja, mint azt az alábbi táblázat mutatja.

Iskolai év	Tőke	Kamat	Segélyezésre fordított összeg	Kamat maradvány	A kamatmaradvánnyal megszerződött tőke
I.	100.000.—	6000.—	1350	4650.—	104.650.—
II.	104.650.—	6279.—	2475	3804.—	108.454.—
III.	108.454.—	6507.24	3600	2907.24	111.361.24
IV.	111.361.24	6681.67	4500	2181.67	113.542.91
V.	113.542.91	6812.57	5400	1412.57	114.954.48
VI.	114.954.48	6897.27	6075	822.27	115.776.75
VII.	115.776.75	6946.60	6525	421.60	116.198.30
VIII.	116.198.30	6971.90	6975	3.10	116.195.20

Ilyen képet mutat a szegénysorsú növendékek segélyezése az első 8 esztendőben, ha a 100.000 korona kamatjövedelmén kívül más jövedelmi forrásaink nincsenek. De ki van zárva, hogy az intézetek alapvagyonra már ez alatt az idő alatt is különféle adományok és hagyományok által ne növekedjék. Ezek az intézetek fennállását még inkább biztosítják, illetve azoknak egyéb irányú fejlődését is előmozdítják.

Volt eset rá nem egyszer, hogy egy-egy gazdag macénás valamelyik házat vagy kastélyát ajánlotta fel ily jótékony célra és miért ne lehetne most is itt vagy ott hasonló humanitásra számítani. De ha ez el is marad, az sem ront számításainkon.

A 6%-os hadi kölcsönkötvényeket azért vettem számításaim alapjául, mivel ezek egyrészt legtöbbször jövedelmeznek, másrészt pedig ezeket áldozzák fel ma leginkább hadi jótékony célra.

100.000 korona valamikor a régi jó időkben nagy összeg volt, de ma, amikor a hadseregszállítók milliós alapítványokkal létesítenek mind újabb és újabb, a legkülönbözőbb célokat szolgáló jótékony intézményeket, bizni lehet abban, hogy az orsz. segítő bizottság oly impozáns lendülettel megindult akciójának olyan fényes eredménye lesz, hogy a felállítandó új intézetek jövőjének biztosítására szükséges 1-szer, 2-szer, 3-szor vagy 4-szer 100.000 korona

a „Pro Transsylvánia“ egyéb jótékony célú intézményeit mértéken felül megrövidíteni nem fogja.

Szebb, üdvösebb dolgot ma alig művelhetünk, mint amikor az oláhokdulta vidék szerencsétlen siketnémáit gyámolítjuk. Legtöbbjének az apja vagy hősi halált halt, vagy hadifogságban selymölődik valahol, vagy pedig még most is a fronton szolgálja a mindnyájunk legszentebb ügyét, a haza védelmét. Amikor tehát itthon maradt szerencsétlen árváját gondozóba vesszük, voltaképen a legszorosabb értelemben vett hadi jótékonytságot gyakoroljuk: amikor e szerencsétleneket környezetükből kiragadjuk s a bennük rejlő erőket kiművelve a köz javára kamatoztatjuk, voltaképen a legokosabb nemzetgazdasági politikát üzzük és amikor végül ez úgyszólván félvad emberekből hozzáértéssel és megfelelő bánásmóddal szelídlelkű, istenfélő, írni és olvasni tudó, családjukat és hazájukat szerető munkás egyéneket nevelünk, voltaképen a közműveltség legsebbebb ágát műveljük.

Közműveltség, közgazdaság és közjótékonyosság hármas jelsszava lelkesítsen minket a siketnémák humánus ügyének felvételénél!

Az Ur mondá: „És aki egy ilyen gyermeknek a gondját fölveszi, az én nevemben az én gondomat veszi fel“. Ha a „Pro Transsylvánia“ orsz. segítő bizottság tagjai meghallgatva kérésemet, fölveszik e szerencsétlenek gondját, akkor Isten és ember előtt tanubizonytságot tesznek arról, hogy az Urnak igaz tantiványai, mert emberszerető szívéük, még a némáknak ki nem mondott panaszát is megértették.

A menekültek siketnéma gyermekeinek szárandó sorsát az országos segítő bizottságnak ismételten szíves jóindulatába ajánlva, vagyok

a legmélyebb tisztelettel:

Kolozsvárt, 1917. febr. 15.

Nagy Péter,
siketnéma int. igazgató.

A siketnémák lelki életéből.

Az ok és az okozat közti viszony helyes felfogása, az élőlények és azok megnyilvánulásainak, valamint a tárgyak lényegének és használatának a helyes ismerete és értékelése az alapja a gyakorlati és elméleti tudásnak, így az egészséges ítéletalkotásnak, gondolkodásnak is. Amíg a halló gyermek abban a szerencsés helyzetben van, hogy mindenkiről és mindenről, ami körülötte él, történik, sőt távolabb eső dolgokról is saját közvetlen tapasztalásai, avagy tapasztaltabb épérzékű társai közlése nyomán a lehető legközvetlenebbül és a leggyorsabban minduntalan kiegészíti ismereteit, addig a siketnéma évekig, legalább is addig, amíg intézetbe kerül, tisztán arra van utalva, amit saját szemével meglátni képes, az ítélet megalkotásában nagyrészt önmagára van utalva, a kellő

irányítás hiánya miatt igen sok esetben nem veszi észre a lényegeset, nem tudja azt a kevésbé lényegestől megkülönböztetni, elválasztani, sokszor félreérti, vagy lekicsinyli az észlelt dolog jelentőségét. Bár környezete a természetes jel segítségével igyekszik a sn.-val ismereteit közölni, őt tanítani, mégis annak önmagában korlátolt kifejező képessége lévén, nem érhet el mélyebb és érdemleges eredményt. Nagyon fontos még annak a megállapítása is, hogy siketnémáink legnagyobbbrészt a legszegényebb néposztály gyermekei, akik a legprimitívebb családi nevelésben részesültek, sok esetben nélkülözték a következetesen nyújtott jó példa nevelő hatását, a szülői házban tehát, sajnos, rendszertelen, következtelen és sokszor ferde irányú élettapasztalatokat szerezhettek csak, némely vidékeken pedig hozzá még az elégtelen táplálkozási viszonyok következtében testileg fejletlenek és szellemileg visszamaradtak. Ezért az ok és az okozat közti viszony helyes felismerése laza és bizonytalan, ítéletalkotásában, tehát *gondolkodásában összefüggés nélküli házagok keletkeznek.*

Mindez természetesen kihat a sn. érzelmi és értelmi világára. Szüleit és testvéreit bár szereti, de inkább állati ösztönéből kifolyólag, semhogy öntudatosan; a hála érzelme is kisebb fokú, sokszor alig él lelkében; a helyes ítéletalkotás, törvényszerű gondolkodás hiánya miatt nem tudja kellőképen méltányolni a vele szemben cselekedett jót, de viszont elkövetett bűnös cselekményének a nagyságáról és következményeiről sincsen tiszta fogalma. És mindez sívár, laza lelki életének a folyománya.

Ily előzmények után kezdődik a sn. szakintézeti nevelése és tanítása, a szinte állati sorsban tengődött testnek és léleknek embe-rivé való átfarmálódása. Nevelés, hangképzés, beszédre való tanítás, ismeretnyújtás! Micsoda kitartó, következetes, körültekintő, alapos, emberszeretettől és türelemtől izzó, mélységes és biztos pedagógiai tudást feltételező munka vár a sn. tanárára, aki minden szellemi és fizikai erejét kell, hogy felhasználja, értékesítse, annak a lépésről-lépésre elérhető célnak a megvalósításáért, hogy az emberhez nem méltó sorban élő siketnémából gondolkozó és beszélő embert képezzen, az isteni és emberi törvények tudására, a gyakorlati életben szükséges ismeretekre megtanítsa, a dolgozó társadalomnak dolgozni tudó polgárt neveljen!

A gondolkodásban, lelki életben észlelhető hézagosság, sajnos, az iskolai nevelésben és tanításban részesülő sn. gyermeknél is csak hosszabb idő, néha évek múltán kezd kiegyenlítődni, jóformán csak a felsőbb osztályokban, amikor nagyobb a fogalomköre, beszéd-készsége, amikor már maga a beszéd is a fogalomalkotás, képzet-társítás, tehát az intenzívebb tanítás eszközévé válhatik, amikor a céltudatos nevelés és tanítás eredményeként helyesen fogja fel az ok és okozat közti viszonyt és biztosabb az ítéletalkotásban.

Míg az összes nevelő és művelődési tényezők zavartalan egy-másutáni működésükben már az eszmélődés korszakától kezdve jótékonyan befolyásolják az érzékű gyermek lelki életét, művelődését, erkölcsi világát, sőt e külső tényezők színe, hangja, kiváltott

érzései kedélyét, erkölcsét és tudását, gondolkodását hathatósan irányítják, addig a sn. gyermek, sajnos, sok olyan tényezőt, elsősorban a hallást és annak nagyértékű nevelői hatását teljesen nélkülözi, mások pedig korlátolt, szintelen, melegség és helyes felfogás nélküli érzelmet, ítéletet váltanak ki belőle. Eszembe jut itt Fürj kartársam mondása a „Többszermelés“ című cikkéből, hogy tud ő több olyan siketnémáról, akik intézeti nevelés és tanítás híján is megállják helyüket a dolgozó emberi társadalomban, megkeresik mindennapi kenyerüket. Ez igaz, vonatkozik azonban csak ama kevés szerencsésre, akik otthon a szülői házban lelkiileg műveltebb szülőktől helyes irányú családi nevelésben részesültek, szülőiktől következetesen jó példát láttak, mert különösen a következetesen szemlélt jó példa a legértékesebb nevelői behatások csíráit rejtí magában, akik mindenesetre normális szellemi képességekkel voltak megáldva, ami természetesen arra képesítette e, bár tanulatlan siketnémákat, hogy a dolgok külső és belső összefüggéseiből helyes képzeteket szerezhettek, biztos ítéletet alkothattak maguknak, gondolkodásuk processzusa tehát normális volt. De ezeknél sem, vagy legalább is nagyon kevésnél találjuk meg azt a lelki és kedélybeli harmóniát, amely harmónia kiváltja belőlük a megelégedés, a jól végzett munka felett érzett megnyugvást. Ezeket csak ösztönszerűleg érzik, amily mértékben azokat az előbb említett jó példából származott lelki behatások eredményei kiváltották belőlük, de igen ritkán érzik át azokat mélyebben, öntudatosabban és emberileg boldogítóan. Hiányzik mégis mindebből a szín, a melegség, a lélek és az érzés öntudatossága.

A siketnémák legtöbbje nélkülözi azonban, nem mondom a szülő szeretetét, bizonyos irányú törődését, hanem lévén a szülő a megélhetés sok ezer bajával elfoglalva, nélkülözi a következetes, céltudatos és sok fáradságot és magasabb szellemi és erkölcsi tőkét feltételező nevelői és tanítói behatásokat, amelyek bizonyos mérvű harmónikus nevelést, ismeretkört és ítéletalkotási képességet eredményeznek. Köztudomású, hogy siketnémáink legtöbbje a legszegényebb, így a műveltség alacsony fokán álló szülők gyermekei, akikre már a mindennapi kenyér előteremtése is nagy küzdelmet ró, jóformán egyébbel nem is törődnek. Nem érnek azok arra, hogy sorssújtotta gyermeküket neveljék, jó példával tanítsák, de nincs is meg a szükséges műveltségük hozzá. A fejlődő sn. gyermek így magától nő fel, részben távolabbi környezetére van utalva, amely szintén alacsony műveltségű, tőle sok jót nem tanul és egész szellemi és erkölcsi fejlődésében nagy hézagok keletkeznek. Nincs a lelkében harmónia! Egyetlen kifejező eszköze, a maga és műveletlen környezete alkotta természetes jel, amely épen külső viszonyainál fogva, amelyekből fejlődött, nagyon tökéletlen, a legprimitívebb cselekményt és érzelmet képes csak megjelölni, nincs abban törvényszerűség.

Pedig az, ami az érzékű gyermeknél a gyengéd, szerető, tanító, figyelmeztető és dorgáló hang, ugyancsak az kellene, hogy legyen a sn.-nál a természetes jel, legyen az bár kézmozdulattal,

a szemmel, arckifejezéssel kifejezve. Szerintem helyesen mondja Schneider braunschweigi tanár, hogy az, amit Vatter, a hangos beszédre való tanítás módszerének néhai nagy mestere „akció“ és „mimika“ néven nevez, nem egyéb, mint a természetes jel. Valójában ez az anyanyelve a siketnémának, mert az eszmélődés korától a rendszeres intézeti tanításig, de még ott is az 1. években az ismeretszerzésnek, a nevelésnek egyik legértékesebb eszköze, amely még a hangos beszédre való tanítás felsőbb fokán is szint, életet, melegséget kölesönöz monoton beszédjének, kedélyének és minden megnyilvánulásának. Amikor a jelet a beszédtanítás keretéből távol tartani igyekszünk, az csak a mesterséges jelre vonatkozhatik, mert a természetes jel képző erejét nem szabad lebecsülnünk, ellenkezőleg, azt ápolnunk és céltudatosan használnunk kellene, úgy a nevelésben, mint a tanításban, mert a siketnéma mindenképen jelekben él és gondolkodik, legalább is addig, amíg megfelelő beszédképességgel nem rendelkezik és az asszociálás is a hangos beszéd folytán származott képzetekkel és fogalmakkal kapcsolatban megy végbe. De még akkor is folyton ott kíséri a beszédet az „akció“ és a „mimika“! Nézzünk körül, bárki ha élénkebben és meggyőzőbben előad valamit, avagy figyeljük a jó szónokot, nem ad-e szint, tartalmat még az ő beszédjének is a művészi módon alkalmazott taglejtés, arc- és szemkifejezés? Nem egyéb-e ez, mint a természetes jel, amely könnyebben felfoghatóvá, szemléltetőbbé kívánja tenni a hangos beszéddel kifejezett fogalmat, gondolatot? És a siketnémák oktatásánál a megfelelő szemléltetés mellett nem kellene-e mélyebben, célszerűbben kultiválni, felhasználni a természetes jel, vagy mondjuk „akció“ és „mimika“ képző erejét, különösen a beszédtanítás keretében, a leíró szemléltető oktatásnál? Úgy érzem, hogy igen, hogy mélyebben kell a természetes jel jelentőségével foglalkoznunk. Azokat a hézagokat, amelyek a sn. gyermek lelkében, gondolkodásában a hiányos és a későn kezdődő céltudatos nevelés miatt származtak, élettel, őt érdeklő és benne élő megnyilvánulásokkal kell kitölteni. És vajjon nem a természetes jel a legalkalmasabb-e erre, az a jelbeszéd, amelyben az eszmélődés korszakától kezdve gondolkodott és élt, amely lelkének szint és melegséget, tudást nyújtott?*)

Még egyet szeretnék itt felemlíteni. Szerintem a fentebb vázolt gondolkodásbeli hézagokat a sn.-nál a szakintézeti nevelés és tanítás későn kezdi kiegyenlíteni. A céltudatos kiegyenlítődes munkája átlag csak a 7—8. életévtől kezdődik, addig magára, a célsezrű nevelés szempontjából alig, vagy semmiképen sem megbízható környezetere van utalva. Pedig a kiegyenlítés munkáját minél előbb, a lehető legkorábban kell megkezdeni. Ebből a szempontból, de a fonetikai oktatás, tehát a hangos beszédre való tanítás szempontjából is felette nagyértékű, ha, miként Váczott, óvoda (előkészítő osztály) szervezetnék minden intézet mellé. Jőjön a kis siketnéma

*) V. ö.: A beszédtanítás és a gesztus. (M. S. O. 1912: 73.) A siketnémák természetes jelnyelve. (M. S. O. 1913: 223.) A beszélő siketnéma. (M. S. O. 1914: 59 old.) Mindhárom cikket néhai Adamesik I. írta. A szerk.

már 5—6 éves korában intézetbe, kezdje kedvesebb, könnyebb és lelkiületének megfelelőbb, játszói módon a tanulást, mert a hangfejllesztő oktatás az első évben már komoly, erős munkát kíván a kis siketnémától is, aránytalanul nagyobb munkát, mint amilyent hasonló, a betűvetést megkezdő érzékű társától kívánnak az elemi iskolában.

Maga a pszichológia is végeredményében önmegfigyelés (introspektió). A siketnéma gyermek lelkének, képességeinek a tanulmányozásában is az ő megfigyelése kell, hogy alapja legyen fejlődő szakoktatásügyünknek. És itt jól jegyezzük meg meg Wundt következő szavait: „A siketen született néma jeleiben egy valódi nyelv összes lényeges ismertető jegyei fellelhetők: általános fogalmakat fejeznek ki és ezeket a fogalmakat szabályszerű logikus gondolkodásban összekötik.“ Ezek a természetes jelek a sn. gyermek első megnyilvánulásai, éveken át értékes képző és az érintkezést biztosító eszközei és így a hirtelen átmenet a tiszta hangbeszédre, ha nem is káros, de kevésbé gyümölcsöző a gondolkodás processzusára. A siketnémák óvodája különösen alkalmas a jelelő és beszélővé váló siketnéma gyermek lelkében a kellő átmenetet előkészíteni és megvalósítani.

Schulmann Adolf.

A többtermelés kérdése a siketnémák intézeteiben.

A világháború kitörése óta nagyon sok gondolatot újítottak fel, sokat tettek divatossá. Ezek közé tartozik a többtermelés kérdése is. Szándékosan mondtam, hogy felújították, mert maga a gondolat nem új. Divatossá kellett tenni, hogy széles néprétegeket bevonjanak a nagy nemzeti munkába.

A többtermelés kérdése egyszersmind a nemzeti műveltség kérdése is. Amely nemzet a maga s a kulturált nemzetek által elért szellemi vívmányokat minél tökéletesebben gyümölcsöző nemzeti vagyonná igyekezett tenni, tulajdonképpen a többtermelést valósította meg nemzeti alapon. Ragyogó példái ennek a németek. Azok a hallatlan teljesítmények, amiket a németek szárazon és vízen elértek, annak tulajdoníthatók, mert vasszorgalommal, következetes munkával olyan nemzeti energiát halmoztak össze, amit halomra dönteni lehetetlenség.

A kérdés a kezdet kezdetén kizárólag gazdasági kérdés volt, s mint osztályszükségesség jelentkezett. Ma pedig ott tartunk, hogy nemzeti szükség lett, sőt a lét és nem lét kérdésévé fejlődött.

Ez a kérdés irányította a népek, nemzetek versenyét s merem állítani, hogy ez dönti el e. méreteiben áttekinthetetlen, borzalmas világégést is. Nemzetünk jelene, múltja, jövője forog kockán. Egyesüljünk a szent célra. Fogjunk össze. Hordjunk egybe mindent, ami a cél elérésére alkalmas anyagnak kínálkozik. Működésünk ez idő szerint még kis területre korlátozódik. Ne feledjük azonban, hogy aránylag sehol annyi parlagon heverő energia, annyi kiművelésre váró terület nincs, mint éppen a siketek 28 ezret meghaladó birodal-

mában. Koldusokból, a társadalom nyűgeiből nemzetfentartó elemet nevelni, ez a mi szent feladatunk. Nehéz és fáradságos misszió. Hogy az eszme teljes diadalát mielőbb elérje, nem rajtunk mulik. Hogy a cél a megvalósulás stádiumába jusson, ahhoz hatalmas összszegre volna szükség.

1. Megéri-e a siketnémák oktatása a rájuk fordított hatalmas összeget? Meghozza-e a befektetett tőke a nemzet számára a megfelelő kamatot?

2. Részt vehetünk-e a siketnémák oktatásával a nemzeti többtermelés munkájában?

E kérdésekre adott válasz dönti el a siketnémák jövődöbeli sorsát.

Az első két összefüggő kérdésre a gyakorlat már megadta az igenlő választ. A második kérdés sorsa ezek után nem lehet vitás. De, hogy munkánk minél kiadósabb legyen, újabb módokról, újabb eszközökről is gondolkoznunk kell. Részletes fejtegetésekbe ezúttal nem bocsátkozom. Tallózok a múltból s igyekszem összeszedni azokat a dolgokat, amelyeket ebből a szempontból fontosnak, megszívlelésre méltónak tartok.

Hogy a siketeket a nemzeti többtermelés aktív munkásaivá tehesük, szükséges, hogy a gondolatközlés és megértés eszközét — a nyelvet — minél tökéletesebben sajátíttassuk el. Az alap megvan. Tantervünk a gyakorlatban tökéletesen bevált s ha mégis akadnak hiányok a beszédtanítás terén, nem szabad a hibát a tantervben keresni. Elvégre is ez addig, míg megfelelő intézkedésekkel körülbástyázva, gyakorlati sikerét nem biztosítottuk, írott szó marad. Tantervünknek a beszédtanítás gyakorlati kivitelére vonatkozó liberalizmus minden más tantervet felülmul. A szemléleti körök kiválasztása, azoknak anyaga és feldolgozási módja a tanártól függ. Az alkalmosszerűségeknek tág tere nyílik az egész vonalon. Már pedig a beszédtanításnak gerince, sarkköve az alkalmosszerűségeken nyugvó tanítás. Ideális tehát az alap s még sincs az ennek megfelelő eredmény. Ennek több oka van.

Először is nem elég a siketnémával való foglalkozást a 7. életévvél, rendszeres tanítás keretében kezdeni. Ez annyira nehéz és komoly munka, hogy nagy százalék nem bírja el. Társaitól elmarad. Ismételni kénytelen. Egy évet veszít. Hogy ez milyen nagy gazdasági veszteség, milyen nemzeti vagyonpazarlás, csak a siketnémák általános beiskolázása után összeállítandó statisztika mutatná meg. Az eredmény fokozására több út áll nyitva. Az egyik az, hogy a kised néma számára minden intézet mellé felállíttassék egy óvoda. Az itteni foglalkozás s foglalkoztatás eredményéhez képest válnék el, hogy a kised siketnéma a normális, vagy a övengetehetségű siketnémák számára szolgáló tanintézetbe lépjen-e? Hogy a tehetség szerinti elválasztás az eredmény szempontjából mennyire fontos, azt e sorok olvasói előtt fejtegetni fölösleges. Elég, ha emlékeztetbe idézem azt.

Nem tudom helyeselni azt az újabban hangoztatott s e lap hasábjain is kifejezésre jutott kívánságot, hogy a siketnémákat egy-

két új tárggyal, a kertészet- és gazdaságtannal terheljük. Nem helyeselhetem pedig éppen a beszédtanítás szempontjából. Ez az irány a tanterv szellemével, amely azt mondja, hogy mindenben beszéd-tanítás legyen, *látszólag* szépen összeegyeztethető. Valójában pedig az anyag szétforgácsolására vezet. Ha valahol szükséges, hogy keveset tanítsunk, de azt megtanítsuk, százszorosán megfontolandó ez a siketnémák tanításánál. A kertészetet és gazdaságtant úgyis kell tantítani a beszédtanítás keretében, alkalomszerűségül szolgálnak ehhez a kertben végzendő gyakorlatok. Külön tárgyként való kezelése határozottan a beszédtanítás kárára lenne. Ebből a szempontból tehát nem kívánatos, sőt véleményem szerint káros. A tantervben megszabott munkakör tökéletesen elegendő. Ha mégis úgy találunk, hogy e tárgyak mellett marad még a siketnél felhasználható s értékesíthető energia, tessék azt a leíró szemléleti oktatásra fordítani, mert a tökéletes beszéd életre kiható fontosságát eléggé hangoztatni sohasem lehet. Hagyjuk a gazdasági oktatást a debreceni gazdasági iskolának. Bizonyára derekasan fogja feladatát megoldani még akkor is, ha mi nem avatkozunk bele az ő számára kijelölt speciális munkakörbe. Ha a 8 éves képzésen belül a gazdasági oktatást megtudnók oldani, akkor a debreceni iskolának igazán nem volna jét-jogosultsága. Csak abban az esetben tudnék a kertészet és gazdaságtan intenzívebb bevitelével megbarátkozni, ha a tehetség szerinti szétválasztás befejezett dolog lenne. A gyengetehetségű siketnémáknak *gyakorlatilag* tanítanám a gazdaságtant s az erre szánt időt a műhelytől vonnám el. Tenném ezt azért, mert a gyengetehetségű siket számára a gazdaságban és kertben kínálkozik a legmegfelelőbb munkaalkalom. Ez az elem iparosnak alig való. Viszont a normális siketet minden áron gazdasági pályára nevelni ép olyan helytelen, mint ha minden eszközzel ki akarnók innen zárni. Aki közülök gyakorlati gazda akar lenni, a debreceni intézettel kapcsolatos gazdasági iskolában ez irányban is kiképezheti magát.

Gyakorlati irányú képzésünk — a slöjd-oktatás — ez idő szerint határozottan az iparra való nevelést szolgálja. Nincs okunk reá, hogy más irányba szegődjünk. A normális siketből igen jó iparos válik s hogy azzá lesz, abban a slöjd-oktatásnak oroszlán-része van.

Az intézeti képzés befejezése után nem lehet a siketet magára hagyni. Hiába minden jóakarat, hibák voltak s hiányok maradnak. Oly sok leküzdhetetlen akadály tornyosul a mindennapi tanítás körében elénk, hogy azoknak tökéletes leküzdése szinte lehetetlen. Ezeknek kiküszöbölésére való az iparostanonc-iskolai továbbképzés. Ezt a célt szolgálnák a felnőtt siketek számára ipari központokban felállítandó Otthonok, Társaskörök. Ezeket az egyes intézetek házilag is megcsinálhatnák. Sok bajtól, veszedelemtől tartanak vissza a felnőtt siketeket. Hogy ez az intézmény sok jóakarattal vezetve beválék s minden hozzáfűzött várakozást kielégít, volt alkalmam tapasztalni a debreceni Otthon működésénél. Az Otthont én alapítottam. Ott voltam a bölcsőjénél. Láttam a tagok lelkesedését. Részt vettem a közös munkában. Igaz, hogy terhes volt, mert a vásár- és

ünnepnap délutánokat köztük töltöttem, de a tökéletes bizalom, mellyel ügyes-bajos dolgaikat őszintén elém tárták, mindenért kárpótolt. Nem hiszem, hogy akadna valaki, aki kétségbevonná ennek erkölcsi, nemzetgazdasági értékét. Hiszen az Otthon valóságos kis munkaközvetítő intézménnyé nőtte ki magát rövid egy év alatt. Munka nélkül nem igen maradhatott senki, mert az Otthon — egyelőre korlátolt eszközeihez mérten is — igyekezett e tekintetben is a tagok érdekeit előmozdítani.

Horribilis szellemi energiát s nagy vagyont fektetünk be egy osztályba, amíg a 8 évi képzés befejezést nyer. Hány %-a pusztul el e javaknak azzal, hogy leány növendékeinket a VIII. osztályból elbocsátjuk s tovább nem gondoskodhatunk róluk. Van egy pár varrőiskola, ahol tanult leány növendékeink kiképezhetik magukat, de ez édes-keves. A továbbképzés legtöbbször azon akad meg, mert a növendékek szülői szegények. Áldozni a már felnőtt siketre nem tudnak. Elengedhetetlen szükségnek látszik tehát, hogy az intézetek a szellemi képzés befejezése után is tartsák kezükben az irányítást. Hogy pedig ezt tehessék, a szükséges anyagi eszközöket rendelkezésükre kell bocsátani. Nemre való tekintet nélkül minden növendéket el kellene az intézeteknek helyezni s róluk, ha kell, gondoskodni, amíg megélhetési eszközt nem biztosított számukra. Ezt természetesen csak ipari és kereskedelmi központokban levő intézetek tehetik meg. Hogy a körmői és jolsvai intézet e tekintetben hogyan teljesíthetné hivatását, azon — megvallom — sokat gondolkoztam, de megállapodásra jutni nem tudtam. Fontosnak tartom, hogy új intézeteink székhelyeinek kijelölésénél ez a szempont is figyelembe jöjjön.

Itt kell említenem a tankötelezettség kimondásának elodázhatatlan szükségét is. Az 1910-iki népszámlálás adatai szerint hazánkban 28.110 siketnéma van. *) Ebből tanköteles korú 6129. Oktatásban részesül 1546, tehát az összesnek 25%-a. 4583 siketet kol-duskenyérre itélni, vagy tanítás által a nemzeti vagyon gyarapítás részesévé tenni, rendkívül lényeges s okvetlenül megoldandó feladat. Hogy e megoldás tisztán állami feladat legyen-e, vagy a társadalom áldozatkészségén épüljön fel, az e szerencsétlenek szempontjából másodrendű kérdés. Annyi bizonyos, hogy az egyszerűet, a lélekből fakadt munka e téren is csodákat művelhet. Részemről a társadalom áldozatkészségére alapítandó új intézetek létesítésétől sem riadnék vissza. Ez a lelkes gárda — a siketnéma-int. tanárok kisded csoportja — erkölcsiekben és anyagiakban megerősítve, ezt is meg tudná csinálni. Hogy a képzés idejének s anyagának a kibővítése is lényegesen hozzájárul az intenzívebb alapokra fektetett munkához, arról ma már vitatkozni sem lehet.

A többtermeléssel kapcsolatos munkából Egyesületünknek is ki kell vennie továbbra is a részét. Helyes volna, ha e tekintetben programot állítana össze a vezetőség s a sürgősség sorrendjében letárgyalva, eljuttatná a vall.- és közoktatásügyi kormányhoz.

Molnár Antal.

*) V. ö. M. S. O. 1914: 103. old. A szerk.

A gyógypedagógiai intézetek rangsora.¹⁾

Sorszám	N é v	A jelenlegi fizetési osztályba valóságos minőségben kinevezett			Évi fizetés és az 1904. évi I. t.-c. alapján járó személyi pótl. összege	Lakáspénz	Állomáshely
		év	hó	nap	k o r o n a		
VII. fizetési osztály.							
1	*Berkes János ...	1913	I	21	4800	—	Budapest
VIII. fizetési osztály.							
1	*Borbély Sándor...	1900	V	5	4400	—	Vác
2	*Herodek Károly...	1905	XI	22	4400	—	Budapest
3	*Éliás Jakab...	1906	X	22	"	1040	Arad
4	*Klís Lajos ...	1906	X	22	"	—	Budapest
5	*Klinda Kálmán ...	1907	VII	15	4000	1040	Kaposvár
6	*Németh László ...	1908	VIII	24	4000	910	Kecskemét
7	Együd Lajos...	1909	III	27	"	780	Vác
8	*Akos István...	1911	I	12	"	1300	Budapest
9	*Nagy Péter ...	1911	I	12	"	—	Kolozsvár
10	*Klug Péter ...	1911	I	12	"	—	Szeged
11	*Zádor Endre ...	1911	I	12	"	1170	Temesvár
12	Stanczel János ...	1912	II	16	3600	1170	"
13	Bihari Károly dr. ...	1912	II	16	"	1300	Budapest
14	*Lovács József ...	1912	II	16	"	1170	Szeged
15	Paul István ...	1912	II	16	"	1170	Kolozsvár
16	Szotfrid József ...	1912	II	16	"	780	Vác
17	*Váradi Zsigmond ...	1912	II	16	"	1300	Budapest
18	*Mlinkó István ...	1912	II	16	"	910	Eger
19	Valek János ...	1912	II	16	"	780	Vác
20	*Török Sándor ...	1912	II	16	"	—	Szombathely
21	Séra Lajos ...	1912	II	16	"	1300	Budapest
22	*Csapó György ...	1912	II	16	"	—	Borosjenő
23	*Éltes Mátyás ...	1912	II	16	"	—	Budapest
24	*Völker József ...	1912	II	16	"	—	Sopron
25	*Schannen Péter ...	1912	II	16	"	—	Kolozsvár
26	*Markov ts Árpád ...	1912	II	16	"	—	Debrecen
27	Káplán Gyula ...	1913	I	21	"	1300	Budapest
28	Török Gyula...	1913	I	21	"	1300	"
29	Hobler Rezső ...	1913	I	21	"	1040	Sopron
30	Kirschenheuter Ferenc	1913	I	21	"	1300	Budapest
31	Skultéty Lajos ...	1913	I	21	"	1300	"
32	Schnelbach Ferenc ...	1913	I	21	"	1040	Kaposvár
33	Kabán József...	1913	I	21	"	1170	Kolozsvár
34	*Descheuszký Ferenc	1913	I	21	"	1170	Pozsony
35	*Kegler Ferenc ...	1913	I	21	"	—	Körmöcbánya
36	Szabados Ödön ...	1913	I	21	"	1170	Szeged
37	Ehling Jakab ...	1913	I	21	"	1040	Arad
38	Horváth Pál ...	1913	I	21	"	1040	Kaposvár

¹⁾ Lezárattott 1916. évi dec. hó 31-én. A helyesbitésre irányuló felszólalások szolgálati uton 1917. évi jun. hó 15-ig terjesztendők fel.

* Igazgató.

Sorszám	N é v	A jelenlegi fizetési osztályba valóságos minőségben kinevezetett			Évi fizetés és az 1931. évi I. t. c. alapján járó személyi pótl. összege	Lakáspénz	Állomáshely
		év	hó	nap	k o r o n a		
39	Szabady Géza	1913	I	21	3600	1300	Budapest
40	Vértés O. József dr.	1915	VIII	19	"	1300	"
41	Nécsey János	1916	VI	16	"	1170	Szeged
42	Tar József	1916	VI	16	"	1170	Kolozsvár
43	*Kondra Mihály	1916	VI	16	"	—	Vác
IX. fizetési osztály.							
1	Pischinger Nándor	1909	III	27	2900	1000	Budapest
2	Horváth Attila	1909	III	27	"	1000	"
3	Kelemen Ignác	1911	I	12	"	1000	"
4	Palatinus Károly	1911	I	12	"	800	Debrecen
5	*Kleitsch János	1912	II	16	"	800	Eperjes
6	Vatter Ferenc	1912	II	16	"	600	Vác
7	Hövényes Antal	1912	II	16	"	900	Pozsony
8	Istenes Károly	1912	II	16	"	1000	Budapest
9	Rédiger Károly	1912	II	16	"	800	Arad
10	Gönczi Gyula	1912	II	16	"	700	Kecskemét
11	Sándor Lajos	1912	II	16	"	1000	Budapest
12	Govrik Béla	1912	II	16	"	800	Debrecen
13	Veress Lajos	1912	II	16	"	800	"
14	Kolumbán Károly	1912	II	16	"	900	Kolozsvár
15	Hrivnák László	1912	II	16	"	900	Temesvár
16	Erdélyi József	1912	II	16	"	700	Eger
17	Plichta Béla	1912	II	16	"	900	Szeged
18	Piroska Károly	1912	II	16	"	700	Debrecen
19	Schreiner Miklós	1912	II	16	"	900	Temesvár
20	Vissy János	1912	II	16	"	600	Vác
21	Ifj. Bründl Ödön	1913	I	9	2600	1000	Budapest
22	Halenkovics Fanny	1913	I	21	"	1000	"
23	Wolkóber János	1913	I	21	"	600	Vác
24	Záborszky Árpád	1913	I	21	"	600	"
25	Nemere Gyula	1913	I	21	"	700	Kecskemét
26	Lázár Pál	1913	I	21	"	1000	Budapest
27	Török Sándor	1913	I	21	"	900	Temesvár
28	Iván József	1913	I	21	"	1000	Budapest
29	Puha László	1913	I	21	"	1000	"
30	Szabolovszky István	1913	I	21	"	400	Körmöcbánya
31	Ábrahám János	1913	I	21	"	900	Szeged
32	Müller Lajos	1913	I	21	"	900	Kolozsvár
33	Tasch Péter	1913	I	21	"	400	Borosjenő
34	Karnay Árpád	1913	I	21	"	1000	Budapest
35	Derbész Bertalan	1913	I	21	"	1000	"
36	Schreiner Ferenc	1913	I	21	"	1000	Budapest
37	Zemkó Péter	1913	I	21	"	1000	"
38	Fürj Pál	1913	I	21	"	1000	"
39	Pirovits Jenő	1913	I	21	"	900	Pozsony
40	Tóth Zoltán	1913	VIII	22	"	1000	Budapest
41	*Emmer István	1915	VIII	16	"	800	Debrecen
42	Szentgyörgyi Gusztáv	1916	VI	16	"	600	Vác
43	Láng István	1916	VI	16	"	900	Szeged
44	Eötvös László	1916	VI	16	"	700	Kecskemét
45	*Schulmann Adolf	1916	VI	16	"	—	Ungvár

Sorszám	N é v	A jelenlegi fizetési osztályba valóságos minőségben kinevezetett			Évi fizetés és az 1904. évi I. t.-c. alapján járó személyi pótl. összege	Lakáspénz	Állomáshely
		év	hó	nap			
	X. fizetési osztály.						
	<i>a) csoport.</i>						
1	Winkler Sándor	1911	I	12	2200	810	Pozsony
2	Dávid Mihály	1911	VIII	1	"	810	Kolozsvár
3	Hribik L. Aladár	1911	VIII	1	"	360	Körmöcbánya
4	Fodor István	1911	VIII	1	"	630	Kecskemét
5	Vas János	1911	VIII	2	"	720	Sopron
6	Tiffert György	1911	VIII	2	"	900	Budapest
7	Csák Sándor	1912	II	16	"	720	Sopron
8	Krupa Pál	1912	II	16	"	540	Vác
9	Balázs Géza	1912	II	16	"	720	Arad
10	Varsányi Ferenc	1912	II	16	"	630	Eger
11	Györgyffy Ákos	1912	II	16	"	540	Vác
12	Frey József	1912	II	16	"	900	Budapest
13	Michels Fülöp	1912	II	16	"	900	"
14	Schnitzl Gusztáv	1912	II	16	"	810	Szeged
15	Mayer András	1912	II	16	"	540	Vác
16	Rieger György	1912	II	16	"	450	Jolsva
17	Faragó Géza	1912	II	16	"	900	Budapest
18	Nemesdfalvi József	1912	II	16	"	810	Pozsony
19	Schaeffer Mátyás	1912	II	16	"	540	Vác
20	Tóth Árpád	1912	II	16	"	630	Ungvár
21	Miskey Károly	1912	II	16	"	450	Jolsva
22	Juhász Zoltán	1912	II	16	"	450	Jolsva
23	Pető Ferenc	1912	II	16	"	900	Budapest
24	Horváthné Sz. Laura**	1913	I	21	2000	900	"
25	Simon József	1913	I	21	"	900	"
26	Sturm József	1913	I	21	"	630	Eger
27	Fiedler Lajos	1913	I	21	"	900	Budapest
28	Lett József	1913	I	21	"	630	Kecskemét
29	Szabó Károly	1913	I	21	"	900	Budapest
30	Vayan Ferenc	1913	I	21	"	810	Pozsony
31	Tamás István	1913	I	21	"	630	Ungvár
32	Varga Béla	1913	I	21	"	450	Jolsva
33	Deschenszky Nándor	1913	I	21	"	810	Pozsony
34	Joó Sándor	1913	I	21	"	810	Szombathely
35	Kozma Sándor	1913	I	21	"	630	Kecskemét
36	Sz. Szabó László	1913	I	21	"	360	Körmöcbánya
7	Hochrein Lajos	1913	I	21	"	900	Budapest
8	Berinza István	1913	I	21	"	900	"
37	Góts Ottó	1913	I	21	"	900	Bpest
40	Takáts Gyula	1913	I	21	"	720	Sopron
41	Kun Ernő	1913	I	21	"	720	"
42	Gábor Lajos	1913	I	21	"	810	Szeged
43	Dankó István	1913	I	21	"	630	Eger
44	Varga Róbert	1913	I	21	"	720	Arad
45	Szabó Géza	1913	I	21	"	630	Eger
46	Kováts Zoltán	1913	I	21	"	360	Körmöcbánya
47	Jávor Gyula	1913	I	21	"	720	Kaposvár

**) L. a végén!

Sorszám	N é v	A jelenlegi fizetési osztályba valóságos minőségben kinevezetett			Évi fizetés és az 1904. évi I. t.-c. alapján járó személyi pótl. összege	Lakáspénz	Állomáshely
		év	hó	nap			
48	Vollmann János ...	1913	I	21	2000	900	Budapest
49	Zsutty Béla ...	1913	I	21	"	810	Temesvár
50	Zengő Péter ...	1913	I	21	"	810	Pozsony
51	Szirt János ...	1913	I	21	"	810	Kolozsvár
52	Vas István ...	1913	I	21	"	540	Vác
53	Milassin Gyula ...	1913	I	21	"	810	Szeged
54	Katona Géza ...	1913	I	21	"	900	Budapest
55	Molnár Antal ...	1913	I	21	"	360	Körmöcbánya
56	Ürmösi Jenő ...	1913	I	21	"	810	Kolozsvár
57	Jónás A. Jenő ...	1913	I	21	"	630	Kecskemét
58	Klampfer Ferenc ...	1913	I	21	"	810	Temesvár
59	Fehérvári Sándor ...	1913	I	21	"	810	Szeged
60	Maár János ...	1913	I	21	"	720	Sopron
61	Szász József ...	1913	I	21	"	360	Körmöcbánya
62	Mayer Dezső ...	1913	I	21	"	810	Szeged
63	Kunsch Ferenc ...	1913	I	21	"	360	Debrecen
64	Szép József ...	1913	I	21	"	540	Vác
65	Pápay Mária ...	1913	V	24	"	900	Budapest
66	Kádas György ...	1913	VIII	22	"	810	Szeged
67	Ungermann József ...	1913	VIII	22	"	900	Budapest
68	Supka Károly ...	1913	VIII	22	"	630	Kecskemét
69	Schmitz Mátyás ...	1913	VIII	22	"	810	Temesvár
70	Nagy Lajos ...	1913	VIII	22	"	810	Kolozsvár
71	Fizáry Bódog ...	1913	VIII	22	"	810	Pozsony
72	Zsembéri József ...	1913	VIII	22	"	540	Vác
73	Zsembai Ferenc ...	1913	VIII	22	"	630	Ungvár
74	Pongrácz Mihály ...	1913	VIII	22	"	360	Körmöcbánya
75	Szépálusi Ferenc ...	1913	VIII	22	"	810	Pozsony
76	Solymos Sándor ...	1913	VIII	22	"	450	Jolsva
77	Gyovai D. József ...	1913	VIII	22	"	810	Szeged
78	Konrád György ...	1915	III	10	"	900	Budapest
79	Zsenáti Dezső ...	1915	III	10	"	900	"
80	Fialkovich Gyula ...	1915	III	10	"	720	Debrecen
81	Lengyel Gyula ...	1915	III	10	"	900	Budapest
82	Bárczy Gusztáv ...	1915	III	10	"	900	"
83	Füzessy Árpád ...	1915	III	10	"	900	"
84	Hinnerné Griffaton Lujza	1916	VI	16	"	810	Temesvár
85	Bessenyei Elemér ...	1916	VI	16	"	810	Kolozsvár
86	Hajdu Lajos ...	1916	VI	16	"	720	Kaposvár
87	Gogola Aladár ...	1916	VI	16	"	540	Vác
88	Szabó Rezső ...	1916	VI	16	"	720	Arad
89	Z. Kiss János ...	1916	VI	16	"	810	Kolozsvár
90	Gyömörey Alfonz ...	1916	VI	16	"	630	Ungvár
91	Gerstner Ödön ...	1916	X	4	"	540	Vác
b) csoport.							
1	Báthory Károly ...	1909	X	23	2200	—	Budapest
2	Vitár Rezső ...	1909	XI	11	"	—	"
3	Mangult János ...	1913	X	22	2000	—	Vác

Sorszám	N é v	A jelenlegi fizetési osztályba valóságos minőségben kinevezett			Évi fizetés és az 1904. évi I. t.-c. alapján járó személyi pótl. összege	Lakáspénz	Állomáshely
		év	hó	nap	k o r o n a		
XI. fizetési osztály.							
a) csoport.							
1	Begidsánné Zattler Ida	1898	VII	31	2000	720	Kolozsvár
2	Derbészné Kreupl Sarolta	1906	VII	14	1800	800	Budapest
3	Faragó Béla	1915	III	10	1400	640	Sopron
4	Kárpáti Ottó	1915	III	10	"	640	Kaposvár
5	Ruszwurm Kálmán	1915	III	10	"	720	Temesvár
6	Némethy Kázmér	1915	VIII	19	"	640	Debrecen
7	Gáspár Árpád	1915	VIII	19	"	560	Ungvár
8	Kákonyi Sándor	1915	VIII	19	"	720	Szeged
9	Császárné Báthory M.	1915	X	22	"	800	Budapest
10	László Géza	1916	VI	16	"	640	Sopron
11	Leopold Rezső	1916	VI	16	"	320	Borosjenő
12	Hribikné Schröder G.	1916	VI	16	"	320	Körmöcbánya
13	Molnár Béla	1916	VI	16	"	720	Szeged
14	Berényi Ferenc	1916	VIII	25	"	320	Borosjenő
15	Haberstroh József	1916	VIII	25	"	800	Budapest
16	Ganyó Vilmos	1916	VIII	25	"	—	"
b) csoport.							
1	Blankenstein Gyula	1895	XII	12	2200	800	Budapest
2	Jelinek János	1904	III	16	1800	800	"
3	Teiger József	1904	III	16	1800	800	"
4	Anlauf Ferenc	1909	IX	12	1600	800	"

**) Az 1893. évi IV. t.-c. 10. §-a alapján 200 K személyi pótléka is van.

A megsiketült katonákról.

(Részlet a szerzőnek a Szegedi Szabadoktatási Bizottság márc. 18.-i ülésén „A megvakult, megsiketült, megnémult és beszédhibás katonák” címen tartott előadásából, mely egész terjedelmében a „Néptanítók Lapja”-nak ezévi május hó 17.-i számában jelent meg.)

A megsiketült és megnémult katonák ügyében — sajnos — mindezeideig nem történt megnyugtató gondoskodás. E tekintetben máig is nélkülözünk minden egységes intézkedést. Pedig ezek a szerencsétlenek is a haza védelmében, a mindnyájunkért való hősi küzdelemben veszítették el hallásukat, beszédjüket és fosztattak meg az ember legdrágább kincsétől, attól, mely az embert valóban emberré teszi és őt a föld összes teremtményei fölé emeli. E fogyatkozás kétségtelenül nem oly kirívó, mint a vakság, de nem kevésbé szenved az a szerencsétlen, kit a kifürkészhetetlen Isteni Gondviselés siketséggel vagy némasággal sujtott. Kétségtelen az is, hogy a megsiketült vagy megnémult egyének nem oly gyámoltalanok, mint a megvakultak, viszont azonban lelkiviláguk époly mélységes bánattal, keserőséggel s fásult életuntsággal van telve, mint a megvakultaké és épúgy orvoslásra, vigasztalásra szorulnak, mint amazok. Emellett pedig a megsiketülteken és megnémultakon sokkal kisebb eszközökkel, szinte minden különös költség nélkül segíthetünk. Példák mutatják, hogy az eddig kezelték aránylag nagy %-a bajából teljesen kigyógyult, sőt többen újból katonai szolgálatra váltak alkalmasakká, de szinte valamennyien a részben orvosi, részben pedagógiai kezelés folytán újból beszélőkké s a szájról való leolvasás elsajátítása révén a mások beszédének megértésére is képessé lettek.

Rá kell itt mutatnom arra, hogy míg a megvakult katonákról jórészt befejezett és orvosilag már nem gyógyítható bajjal állunk szemben s ennél fogva a megvakult katonák további sorsának intézését főleg szakképzett pedagógusokra kellett bízni, addig a megsiketült és megnémult katonák aránylag nagy %-ánál olyan természetű a baj, mely idegorvosi, esetleg fülorvosi kezelést igényel, másoknál orvosi és gyógypedagógiai, és ismét másoknál csak gyógypedagógiai kezelés szükséges. Ennek dacára is azonban lényegesen megkönnyíti a siket és néma katonákról való gondoskodást az a körülmény, hogy ezeket új pályákra előkészíteni nem szükséges. A megfelelő orvosi, illetőleg pedagógiai kezelés után valamennyien visszatérhetnek otthonukba és folytathatják régebbi foglalkozásukat; kivéve természetesen néhány foglalkozási ágat, melynél a jó hallás feltétlenül szükséges (órás, zenész, vasutas). Azonban az ilyenek minden különösebb nehézség és támogatás nélkül önmaguk is választhatnak új megélhetést biztosító pályát.

Hazánkban a siket, néma és siketnéma katonák rendszeres orvosi és pedagógiai kezelése, ill. tanítása a *dr. Sarbó Artúr* egyetemi tanár, honvéd főtörzsorvos vezetése alatt álló budapesti István-úti hadikórházban vette kezdetét. És pedig 1914. novemberétől csak

orvosi, 1915. májustól már gyógypedagógiai kezelést is nyertek a sérültek. Ez időben már többen is felhívták az illetékesek figyelmét a megsiketült és megnémult katonákra. Így a Siketnéma-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete is, mely felajánlván az egyesület tagjainak teljesen díjtalan közreműködését, ismételten sürgette a róluk való gondoskodást. Ugyanez időben, 1915. május hó 7.-én, e sorok írója szintén hasonló beadvánnyal fordult a honvédelemügyi m. kir. minisztériumhoz. Ugyancsak az 1915. év szeptemberében a gyógyped. intézetek orsz. szaktanácsa ankétszerű ülésen foglalkozott az ügygel s ennek megoldására szakszerű felterjesztést is tett. Mindhiába, a határozott és egységes rendelkezést máig is nélkülözzük. Azonban újabban mégis történtek egymástól különálló oly intézkedések, melyek eme szerencsétlenek ügyének megoldására vezethetnek. U. i. a Siketnéma-Intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének 1916. július havában kelt ismételt felkérésére a magyar Vöröskereszt-Egyesület megkereste valamennyi hazai hadtestparancsnokságot, miszerint a siket, a néma, siketnéma, dadogó és egyéb beszédhibákban szenvedő katonákat a hazai siketnéma-intézetek székelyein levő kórházak valamelyikébe koncentrálják azon célból, hogy a siketnémák intézeteinek tanárai őket megfelelő pedagógiai kezelésben részesíthessék.

A parancsnokok helyes felfogására vall és humánus gondolkozásukról tanuskodik, hogy immár valamennyien intézkedtek az óhajtott értelemben, s remélnünk lehet, miszerint rövidesen az összes e nemű sérültek megfelelő orvosi és pedagógiai kezelésben fognak részesülni. Ezideig Budapest, Sopronban, Pozsonyban, Szegeden és Kolozsvárt gyűjtettek össze nagyobb számban megsiketült és megnémult katonák, kik immár nemcsak megfelelő orvosi, hanem gyógypedagógiai kezelésben is részesülnek.

A megsiketült és megnémult katonákkal egyidejűleg gondoskodás történt a dadogó és egyéb beszédhibákban szenvedő katonákról is, kiknek fogyatkozását általában ugyanazok az okok idézték elő, melyek a siketséget, ill. némaságot okozták s kik az orvosi kezelés mellett hasonlóképpen gyógypedagógiai foglalkoztatást is igényelnek.

Az eddig megsiketült, megnémult és beszédhibássá lett katonák számát mindezig nem ismerjük; remélhető azonban, hogy ez a szám nem haladja meg a 400-at. Arról sincsenek még adataink, hogy mennyien vannak a különböző kórházakban. Gyógypedagógiai kezelésben, ill. tanításban a mai napig részesült 59 siketült, 58 megnémult, 83 siketnéma (és nagyothalló néma), 116 dadogó és 53 egyéb beszédhibás (afáziás, afoniás, pöszebeszédes; remegőn beszélő). Ezek közül kezeltetett a budapesti István-úti hadikórházban 134, az Angelina Otthonban 75, az Alföldi-utcai hadikórházban 7, Pozsonyban 77, Sopronban 28, Szegeden 25, Temesvárott 8, Kolozsvárt 3, Vácott 2. Valamennyit az illető városok siketnéma intézeteinek tanárai tanították díjtalanul.

Az eljárás más és más a csak megsiketült, de beszélni tudó, a megnémult, de halló, ismét más a siketnémáknál és szintén más

a dadogóknál s egyéb beszédhibásoknál; ezekhez képest a tanítás különböző csoportokban történik. Egy-egy csoport napi 1—3 órai oktatásban részesül; eltekintve egyes hamar és könnyen gyógyuló beszédhibáktól, legalább is 8—10 havi képzés mutatkozik szükségesnek ahhoz, hogy a tanítás valóban eredményes is legyen. A megsiketültek a beszédnek a szájról való leolvasását, a megnémultak az egyes hangok kiejtését és helyes kapcsolását, tehát a beszédet tanulják s az eljárás hasonlatos a siketnémák tanításánál követett módszerhez. A beszédhibák kezelésénél pedig arra is figyelemmel vagyunk, hogy az esetleges sérült szervek (pl. rossz fogor, nyelv, szájpaddlás v. ajkak sérülése) szakorvos által lehetőség szerint rendezhetővé tartsanak. Az analfabéták írni és olvasni is megtaníttatnak.

A tanítás eredménye az eddigi tapasztalatok szerint általában igen kedvező s az eddig kezelték közül sokan újból katonai szolgálatra osztattak be. Így a budapesti István-úti hadikórházban voltak közül 38 találtatott újból haretéri, 21 segédszolgálatra alkalmasnak.

Itt kell újból is rámutatnom arra, hogy a megsiketültek, megnémultak, továbbá a dadogók és afóniások baja gyakran tulajdonképpen hysteria, mely esetekben a betegek szakpedagógiai beavatkozás nélkül, csupán idegorvosi kezelésre is felépülhetnek.*) Azonban a tapasztalat azt mutatja, hogy az ilyenek beszéde bár megindult, később rosszul fejlődött; miért is tanácsos, hogy ezeknél az idegorvos kezelése mellett a szakpedagógiai beavatkozásnak is tér nyíttassék.

Miként a megvakultakra, a megsiketültekre is különösen jótekhony hatással van az állandó foglalkoztatás, a munka. Csakis ezzel vagyunk képesek őket kiragadni abból a rettenetes lelki depresszióból, mely őket szinte lenyűgözi s mely a gyógyulást is hátráltatja. A munka a legalkalmasabb eszköz arra, hogy megértessük velük, miszerint ők még mindig értékes tagjai lehetnek a társadalomnak, senki terhére, kegyelemkenyerére nem szorulnak, önmaguk és családjuk fenntartásáról épűgy gondoskodhatnak, mint annakelőtte. Ennek tudata megnöveli bennük az önbecslést és életkedvet, ami gyógyulásuknak, bajuk enyhítésének első feltétele.

Mivel pedig az ily sérültek testi szervezete egyébként ép, teljesen felesleges, sőt káros, hogy a nap nagy részét tétlenül és unatkozva a kórházakban töltsék. Nagyon kíváncsok tehát, hogy minden beszédhibás, megsiketült és megnémult katona — ha egyébként egészséges — a nap bizonyos részében foglalkoztattassék; lehetőség szerint adassék nekik alkalom, hogy rendes, háború előtti mestersegűket (foglalkozásukat) űzhessék. Amennyiben ez nem lenne le-

*) „Váratlanul meggyógyult némaság. Újabb megbetegedés meggyógyította a régít“ e. alatt közli Dr. Surányi Lipót főorvos (*Küldgy-Hadűgy* folyó é. 21. sz. 11. old.): . . . gyakorlatában már másodszor történt meg, hogy hadi fáradalmak következtében beállott ideges (hisztériás) némaság megszűnt újabb betegség beálltával, az újonnan fellépő rázkódtatások — mint aggodalom és félelem — következtében. V. ö. e. szám *Vegyesek* rovatában: „A háború siketei.“
A szerk.

hetséges, nyáron kertészettel, télen háziiparral lennének foglalkoztatandók. Így munkálkodván, a köznek is hasznos szolgálatot teljesítenek, maguk pedig a munkában oly orvosságot találnak, melynek áldásos hatása kétségbevonhatatlan.

Kutatva az okokat, melyek az eddig ismert eseteknél eme bajokat előidézték, kétségtelenül megállapítható, hogy legtöbbször a gránátokozta légnyomás idézte elő azokat. Mint előidéző ok nagy számban szerepel még az idegcsók és az agyrázkódás, ritkábban a lövés okozta sérülés, bombarobbanás, tifusz és fedezék-összeomlás. Úgy a gránátokozta légnyomástól, mint az idegcsóktól származó sérülések 90%-ánál megfelelő kezelés után teljes gyógyulás, vagy legalább is lényeges javulás állt be. Hogyha emberi és hazafiúi érzésük nem indítaná az illetékes tényezőket a megsiketült, a meg-némult és hibásbeszédűvé vált katonáknak megfelelő orvosi és pedagógiai kezelésben való intézkedésre, a kezelés e rendkívüli eredményessége és az ebből folyó nemzetgazdasági érdek is kell, hogy rákésztesse őket.

Ismételten és újból is hangsúlyozom tehát, az egész országra kiterjedő egységes intézkedés szükségességét, mert csakis ily megfelelő rendelkezés biztosíthatja azt, hogy valamennyi ilyen szerencsétlenséggel sújtott hősünk újból hasznos és produktív tagja lehessen a társadalomnak. Érdeke ez az országnak, érdekünk mindnyájunknak; ezt követeli tőlünk a hála, a becsület és emberi érzésünk.

Ha nemcsak a teljesen gyógyultakat, hanem azokat is, kiknek baján csak enyhítettünk, visszahelyezhetjük régi környezetükbe s hogyha látni, érezni és tapasztalni fogják, hogy ők nem félemberek, hogy senkinek terhére nincsenek, övéikkel újból szabadon érintkezhetnek és családjuknak ismét kenyérkereső tagjaivá váltak, akkor az ő szívük jege is — mint a képzett vakoké, vagy talán még inkább — felenged s hála és szeretet tölti el újból az iránt a haza iránt, melyért szenvedtek s amely gondoskodásával szenvedésüktől őket megváltotta.

Klug Péter.

A háború és mi.

— Tizenegyedik közlemény. —

„Magyarország nem volt, hanem lesz.“

Gyűjtsük s jegyezzük fel emlékül és emlékeztetőül, a jövő számára tanulságul azokat az adatokat, melyek státusunk tagjainak a mostani nagy időben való szereplésére vonatkoznak, intézeteink s növendékeink életébe világítanak.

*

A snk. váczai kir. orsz. intézete 30722—1917. VII. e. sz. a. a következő rendeletet kapta: „Ma, amikor minden munkáskézre szükség van, az intézeti növendékeknek gazdasági munkákra való felhasználása ellen nemcsak hogy észrevételt nem teszek, hanem felhívom a tek. Igazgatóságot, hogy a megfelelő testi erővel rendelkező növendékeket a kerti munkába vonja be s lehetőség szerint folyton foglalkoztassa.“

Izr. siketnémák orsz. intézete. Kardos I. kartársunk, ki 24 havi frontszolgálat után — melynek során megszerezte a *kis és a nagy ezüst vitézségi érmet* — a budapesti tisztképző iskolába vezényeltetett. A vizsga kitünő letevése után kinevezték *zászlóssá* és most ismét a harcéterre ment. Gerő P. intézeti gondnok mint manipuláns *örmester* Pusztainkán a csikónevelő intézetben teljesít szolgálatot. *Lusztig J.*, az intézet volt felügyelője, a háború kitörése óta teljesít katonai szolgálatot. Kétszer sebesült meg a harcéteren, megkapta a *kis és nagy ezüst vitézségi érmet*, most pedig, miután hadnaggyá nevezték ki, harmadizben indult a harcéterre. Kanizsai D. kartársunk, ki eddig mint segédszolgálatos önkéntes jelentkezés alapján a rokkanthivatalban teljesített szolgálatot, ismét elfoglalta helyét az intézetben. — A hadikölcsön jegyzéséből is kivették részüket. Maga az *intézet Kaszab Aladár* udv. tanácsos elnök indítványára 100.000 koronát jegyzett, a *testület* egyes tagjai kb. 20.000 koronát, a *Rózsa E.* kartársunk vezetése alatt álló *Magyarországi Tanítók Szanatórium és Üdülőhely Egyesülete* 50.000 koronát. — Az intézet június 7.-én fejezte be a tanévet. (V. 27.)

„A *siketnémák temesvári áll. intézetének tanári testülete* mélyen megrendülve, bánattal telt szívvel jelenti lelkiismeretes és buzgó kartársának, *Ruszwurm Kálmán* áll. siketnéma-intézeti tanárnak, élete 26-ik évében, f. hó 27.-én reggeli 2 órakor történt váratlan elhunytát. Elkerülte őt a halál künn a harcmezőn, ahol fiatal erejének nagy lelkesedésével sok csatában küzdött az ellenség ellen s súlyosan megsebesülve, a harctéri szolgálatra képtelenné téve tért vissza, folytatni békés, áldásos munkásságát. Váratlanul elhunyt szeretett kartársunk hült tetemét f. hó 28.-án délután fél 6 órakor fogjuk a Józsefváros, Szilágyi-utca 5. sz. alatti gyászházból a józsefvárosi temetőbe utolsó útjára kísérni. Emlékét mi is, volt növendékei is szeretettel és kegyelettel fogjuk szívünkben megőrizni.“ — R. K. szül. 1891. dec. 7. Budapest; tanítói oklevelet szerzett 1911. Csáktornya; 1911/12-ben felügyelő-tanító Borosjenő (gyógypedagógiai int.); 1912/13-ban képzőnk 1., 1913/14-ben 11. éves hallgatója, szolgálatra Temesvárra rendelve. A háború elején bevonult s Ravaruszkánál megsebesült. Meghalt 1917. márc. 27. (V. ö. MSO. 1914: 178., 1915: 150. old.)

Snk. kolozsvári intézete. A m. é. 11—12. sz.-ba (172. old.) beillesztendő, hogy az int. az V. hadikölcsönre 10.000 K-t jegyzett. — Az iskolai évet máj. 25.-én évfárá-vizsgával fejezték be. Ezt megelőzőleg *Herodek K.*, a vakok budapesti kir. intézetének igazgatója, mint miniszteri biztos felülvizsgálta a taneredményt. Márc. 20.-án megnyílt a hadisértült siket, néma és siketnéma katonák szaktanfolyama 29 résztvevővel. — A VI. hadikölcsönre jegyzett az intézet újjólag 5000. Nagy P. igazgató 200 s az intézet növendékei is 200 koronát. Utóbbi összeg kamatai mindenkor az ifjúsági körnek fognak rendelkezésre bocsátatni. — A hadbavonult tanárok közül *Ürmösi J.* fegyvernélküli őrszolgálatra minősítettett s így parancsnoksága útján nem tényleges viszonyba helyeztetett. *Nagy L.*, aki nemrég signum laudist nyert, az orosz fronton van. Címe: Ltnt. Nagy Lajos, Szapp. Spec. Baon II. Komp. Deutsche Feldpost 954. *Kiss J.* orosz fogoly. Címe ismeretlen. (V. 27.)

Snk. budapesti áll. intézete. Szabady G. táborig beosztása nem vál-

tozott. *Hochrein* L. a tiszti iskolába vezényeltetett; jelenleg beteg, szabadságot élvez családjá körében. *Michels* F. és *Bründl* Ö. internáltságukból arról értesítették az igazgatóságot, hogy reményük van a hazabocsátásra, mert a francia kormány úgy határozott, hogy azokat az internáltakat, akikről kétségtelen beigazolódott, hogy békés szándékból, tanulmányozás céljából kerültek francia földre, haza bocsátják. Ez a reményük táplálja őket s rövidíti meg hosszú napjaikat. Egyébként jól vannak, csak a honvágy érzik ki meleg soraikból. *Pető* F. az utósorozáson bevált, de felmentetett. *Klis* igazgató fia a császárvadászoktól a budapesti házieszredhez helyeztetett át. Dr. *Bihari* K. önkéntes fia Hajmás-kéren a hegyi tüzérek tiszti iskolájában van. — A hadikölesön jegyzéseket az int. növendékei útján a szülőknél is szorgalmazza. E munkából a testület veszi ki a javarészt. — A háborús munka, a beszédhibás katonák tanítása, most is folyik. Az eredményeként igen sok katona kerül vissza az ezredéhez. — E munkák elismeréseként tüntették ki *Istenes* K. kartársunkat a másodosztályú vöröskereszt hadiékítményes díszjelvénnel. Jól esik ennyi elismerést is látni, mert eddig egyébről alig hallottunk. (V. 23.) (sn.)

Snk. intézete Kaposvár. Jávör Gy. ápr. 1-én zászlóssá lépttetett elő. Címe: I. R. 85. Armee Ausbildungsgruppe V. Tábori posta 272. Irja, hogy reggeltől estig el vannak foglalva. Leánynövendékeink a kézimunka-órákon a helybeli katonai kórházak részére fehérneműt foltoznak. A fiúnövendékek az igazgató vezetése mellett levélbélyegeket és fémeket gyűjtenek. Hadikölesönt a VI. kölesönből intézetünk 3000 K, az igazgató pedig 1000 K értékben jegyzett; intézetünk tehát a 6 kölesönre összesen 45.000 koronát jegyzett. (V. 24.)

A *snk. kecskeméti intézete* 1916—17-ben is a Munkácsy-utcai városi bérházban működött. Növ. szám: 70; osztályok: két I., II., II—III., IV., V—VI., VII—VIII. Ez utóbbi csoportot máj. 17-én hazavitték mezei munkára. Az egészségi állapot kielégítő volt. — *Supka* K. a háború kezdete óta a haretérien van. (33. Divízió, Telefon Abt. Tp. 4.) *Eötvös* L. a helybeli csendőrségi irodába van beosztva; most — mnit mezőgazda — 2 havi szabadságot kapott. *Fodor* I. — ki mint rokkant régebben itthon van — a legutóbbi népf. szemlén alkalmas lett. *Lett* J. és *Jónás* A. Jenő — mint segédszolgálatosok —, *Kozma* — mint nélkülözhetetlen — felmentettek. *Nemere* Gy. — mint rokkant — hazabocsátatott. — Az igazgatóság tevékenysége folytán a VI. hadikölesönre 125.000 K-t jegyeztek. (V. 26.)

Snk. intézete Szeged. Gyovay D. J. (e. é. önk. volt 3. honv. men. e. 5-ik zászlóalj I. század) hadifogoly, címe: Gefreiter Josef D. Gyovay, Kriegsgefangener Tschardschui, Bukhara, Asien. *Kákonyi* S. Zugsführer, Kadettaspirant. Feldpost 412. Fjb. Nor. 29/4. Komp. *Mayer* D. Kadettaspirant. I. R. 46. k. u. k. Ausbildungsgruppe Nr. 4. der 9. Armée. Lesse up. Szentágotha, Nagyküküllő m. A testület többi tagjai Szegeden tartózkodnak. — A VI. hadikölesönből az intézet 2000 koronát jegyzett. A növendékek szülőit az igazgatóság felhívta jegyzésre. A jegyzés folyamatban van. — Az intézet még az ősszel bérelt az ú. n. kiskertekből 4-et; ezeket a növendékek ültették be konyhaveteménnyel és ők is művelik nagy szeretettel. — Bakos Károly r. k. hitoktató a siketnémák

hitoktatására képesítő vizsgálatot tett. Nevezett alapos készültséget tanúsított s az összes tantárgyakból jeles osztályzatot nyert. — Miniszteri biztos Berkes János volt, ki máj. 21. és 22.-én látogatta meg az intézetet. Az évvárás június 20.-án lesz.

Snk. intézete Jolsva. Emmer I. igazgató zászlós. Kav. Div. San. Anst. Nr. 3. Tábori posta 387. *Juhász Z.* — mint segédszolgálatos — febr. 26.-tól fölmentve; azóta tanít az intézetnél. *Rieger Gy.* a tiszti vizsgát szép sikerrel tette le, zászlóssá lépett elő s most Rákoscabán az önkéntes iskolánál kiképző. *Miskey K.* betegség címén 40 napi szabadságot kapott, itthon van. *Sólymos S.* kartársunk menyasszonya hosszú betegség után f. hó 21.-én meghalt. — A tanévet VI. 16.-án, vagy 23.-án zárjuk. — Hadikölesönt nem jegyezhetünk.

Snk. intézete Eger. A fogságban levő kartársak még a régi helyükön vannak. Címük sem változott. Elég gyakran írnak. — Klis L. miniszteri biztосként máj. hó 14.-én megvizsgálta az intézetet. A vizsga június 18.-án lesz. — A hadikölesön sikere érdekében ez alkalommal is felszólítottuk növendékeink szülőit. Felszólítás ment a már kilépett növendékek szüleinek is. A testület tagjai az ismerőseik körében agítálnak. — A növendékek faszandálban járnak, melyet maguk készítettek. — A testület tagjai mindenféle háborús mozgalomban résztvesznek. — Az intézetet az utóbbi időben gyakran látogatták. Főleg pedagógusok.

A snk. debreczeni intézete az élelmicikkek általános hiánya, beszerezhetlensége miatt kérte a vizsgának jún. 9.-én való megtarthatását. A min. biztosi látogatás már meg volt. — *Palatinus N.* Károly népf. hadn. címe: Isztimér, Fehér m. Tanezred, I. század. (V. 27.)

Snk. intézete Körmöcbánya. *Berkes János* szakt. előadó, min. biztосként máj. 7—8.-án megvizsgálta az intézetet. Egészségi okokból és hogy a növendékek otthon segíthessenek, korábbi évvárást kértünk. Döntés nem történt. A növendékek az intézet kertjében a mult évinél is nagyobb mértékben foglalkoztattak. — *Hribik A.* a kórházból kijött, 7 heti szabadságát itthon tölti; növendékeinket 3 izben szórakoztatta bűvész-mutatványokkal. *Pongrácz M.* Gödöllő, Tart. tiszti iskola. *Szász J.* címe a régi. *Kunsch F.* zászlós, I. R. 66., 9. Feldkomp. Fp. 618. — A VI. hadikölesönre való jegyzés, buzdítás folyamatban van. (V. 30.)

Snk. intézete Sopron. *Faragó B.* hdn. máj. 13.-tól a soproni önkéntes iskolánál előadó tanár. *Csák S.* zls. 98. gy. e. Pilsen. *Kun E.* elvégezte az önk. iskolát, várja zászlósi kinevezését. *László G.* orosz fogságban. — Az intézet működését megzavarta Maár, majd Hobler kartársak betegsége. A növendékek magaviselete sok kifogásra ad okot. — A VI. hadikölesönre Völker I. ig. 3000, a szülők 4000 K-t jegyeztek. — V. ig. most 8 siket katonával foglalkozik.

Snk. ungvári intézete. *Tamás I.* orosz hadifogoly címe a régi. Legutóbb március végén kaptunk róla hírt. *Tóth Á.* szintén orosz hadifogságban van. Mindkettő jól van. *Gáspár Á.* szkv. a vaséremkeresztet kapta a vitézségi érem szalagján. (Címe: K. u. k. Baukomp. 3/TJR. 2. Feldp. 385.) és *Zsembay F.* régi beosztásában szolgál, máj. 1.-től hdn. *Gyömörey A.* kartársunk a békésgyulai József-szanatóriumba vétetett fel 3 havi gyógykezelésre, ahonnan június közepén fog távozni. — Az intézet igazgató-tanácsa az intézet tágas fürdőhelyiségét rendelkezésére

bocsátotta a katonaságnak, amelyben az itt állomásozó 67. gy. e. egész legénységi állománya csoportonként felváltva fürdik. — A VI. hadikötesőnből az int. 10.000, a testület 1300 K-t jegyzett. (V. 26.)

Pánczél Imre kartársunk, aki mint hadapródjelölt részt vett a Zloczow-ban tartott tiszti továbbképző kurzuson, ápr. 16-i levelében ezeket írja: „A kurzust a németek rendezik. Együtt vagyunk német és magy. osztrák tisztek és tisztjelöltek vagy 240-en s az elméleti német előadásokat közösen hallgatjuk. Gyakorlati kiképzésünk azonban külön történik. A német alaposság csodásan nyilvánul meg e kurzuson. Mindezt, amit elméletben megismertetnek velünk, ha lehet, gyakorlatban véghezvitetik. Fegyverrel, patrontáskával, tábori ásóval, gázmaszkával rukkol a főhadnagy ép úgy, mint egy önkéntes káplár s ha kell, ép úgy belefekszik a sárba, ás, a rajvonalba futkos s végzi az egyszerű bakaszolgálatot, mint bármelyikünk. Bizony, nehezünkre esett ez eleinte, de most belátjuk, hogy így tanulhatunk meg mindent tökéletesen. Az elméleti oktatás elsőrangú szakemberek kezében van. Tegnapelőtt pl. a Sommesatáról tartott előadást egy német vezérkari tiszt, aki annak idején a nagy vezérkarnál teljesített szolgálatot. Sok-sok s eddig nem ismert, új dolgokba nyerünk itt bepillantást. Ha majd vége lesz e világfelfordulásnak, sokat lehet majd beszélni az itt hallottakról, látottakról.“ — *Keményffy Károly* hdn. 24. hgye. III. gpo. Tp. 290. K.

ÁLTALÁNOS PEDAGÓGIA.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság szegedi fiókköre f. évi márc. 11-i gyűlésén *Frank Antal* lévai áll. tanítóképző-intézeti tanár „*Aktivitás az iskolai nevelésben különös tekintettel a háborúra*” címen tartott előadást. Szerinte a nevelésnek rendkívül nagy a szerepe a nemzet életének alakulásában s viszont, ez utóbbi hat a nevelés sorsára is. E szociális jellegű pedagógia körében, amelyben minden ember nevel, természetszerűleg helyezkedik el az aktivitás, a munka útján való nevelés, amely kettős (társadalmi és gyermektanulmányi) forrásból ered. A munkaiskola, az aktivitás, a cselekvő nevelés iskolája, a gyermek egyéniségére alapítja eljárását, amikor lehetőleg minden tanulmányt összekapcsol grafikus (írás, rajz), plasztikus (szlőjd) ábrázolásokkal és egyéb aktivitásokkal, pl. dramatizálással.

Minden háború különösebben figyelmeztet a nevelés munkájának rendkívüli horderejére. A háború szemüvegén át is helyesnek kell tartanunk a munkaiskolának azon elvét, amely szerint fokozottabb figyelmet fordít a fizikum nevelésére. Mind a béke, mind a háború szempontjából rendkívüli módon leköti érdeklődésünket a munkaiskola értelmi vonatkozásai. Nagy gondot fordítunk az alap lelki jelenségekre. A földrajz tanításánál térképrajzoló és térkép-olvasztató tevékenységet fejtünk ki; a fogalmazás körül a személyes élményt hangsúlyozzuk; a számtant aktivitás igénybevételével és a szociális jelleg kidomborításával tesszük elevenebbé; a geometriá-

ban nagy szerepet játszanak a mérések, rajzolások, alakítások stb., a fizikában a növendékekkel készítettünk primitív természetű kísérleti eszközöket; a természetrajz és gazdaságtan terén állatok tenyésztésével és növények termesztésével is foglalkozunk. Ezeknek a tevékenységeknek óriási jelentőségük van; a háborúban többek között távolságok megbecsülésében, a terep felkutatásában, a lövészárkok készítésénél, a harctéri jelentések készítésében, a telefon, telegráf, repülőgép, hadihajó, fegyverek stb. hadi-fizikai természetű problémák megoldásában (érdekesek a gyermekek hadi-fizikai alkotásai), a gazdasági háború sikeres megvívásában stb.-ben.

A munkaiskola egyúttal megvalósítja a háborús pedagógiai irodalom jelszavait. Így benne van a gondolatvilágában az egységes iskola (Nationale Einheitsschule) nemzeti gondolata és a tehetségek szabad érvényesítésére való törekvése; ott találjuk a kitartás (durchhalten) és rátermettség (tüchtig) növelésére való nagy figyelmet; de különösen üdvözljük a munkaiskolát azon a ponton, amelyen arra törekszik, hogy ismereteinket adott helyzetekben és megpróbáltatások között is alkalmazhassuk (önállóságra, alkotásra való nevelés).

A cselekedtetés révén könnyen érthető, hogy a munkaiskola etikai tekintetben rendkívüli hatásokat fejthet ki. A különböző rajz, kézimunka és mozgás-alakokkal való foglalkozás folytán esztétikai hatásai is figyelemreméltók.

E megbecsülhetetlen előnyökön kívül a munkaiskola hivatva van a család és iskola jelenlegi rideg viszonyának megjavítására.

Aki a munkaiskola szellemét szorgosan kutatja, belátja, hogy abban a nemzetnevelés elvei valósulnak meg és ezért felette fontos, hogy neveljünk a munkaiskola szellemében!

*

Utána *Plichta Béla* szegedi kartársunk tartott „*A tehetség értéke*” címen előadást, melyet a következőkben ismertetünk:

A háború folyamán az emberiség legértékesebb javai vannak kitéve a pusztulásnak. Már idáig is sok a veszteségünk életben, vagyonban, de főleg erkölcsi értékekben.

Az emberiség saját maga, de főleg utódai iránti kötelessége, hogy újjá építsen, megjavítson mindent, ami elpusztult, vagy ami elromlott.

A háború sok értékes tanulssággal szolgált. Felszínre hozott sok ocsmányságot, de rámutatott nemes emberi vonásokra is. Megtanított bennünket arra, mennyire rá van egyik ember a másikra utalva s különösen milyen nagy értéket képvisel ma a hadviselő felekre nézve a tehetséges diplomata, hadvezér, államférfiú, hatósági közeg, feltaláló stb. A jövőre nézve tehát az emberi lélek kincstárából kell mélyebben merítenünk, a lélekben rejlő erőforrásokat kell gazdaságosabban kihasználnunk.

Az előadó szemléltető példák alapján meghatározván a tehetség mibenlétét, megállapítja, hogy a tehetséges ember csak akkor működhetik igazán a köz javára, ha előadó képességgel, megfelelő

tudással rendelkezik és erős vágyat, akaratot érez magában arra, hogy tehetségét az egész emberiség javának szentelje.

Az egyszerű műveltségű emberek gyermekei között is sok a tehetséges. Ezeket vétek parlagon hevertetni. Fel kell kutatni minden kiváló képességű gyermeket s ha szükséges, ki kell emelni őket tehetségük fejlődésére hátrányos környezetükből és külön iskolákban, egyéniségüknek megfelelő módon kell őket tanítani, nevelni.

Foglalkozni kell azzal a fontos kérdéssel is, mily kedvező körülmények jelenléte szükséges ahhoz, hogy tehetséges gyermek származzék.

Mozgalmat kell indítani a protekció ellen és a tehetségek érvényesülése érdekében.

Az előadó végül javasolja a Gyermektanulmányi Társaságnak:

1. Határozza meg tudományosan azokat a módozatokat, amelyek szerint a tehetség legbiztosabban felfedezhető, megállapítható.

2. Kérje fel a vall. és közokt. miniszteriumot, hogy a kiváló tehetségű gyermekeket haladéktalanul írassa össze és állami támogatással segítse elő neveltetésüket; azonkívül mihelyt lehetséges lesz, állítson fel külön, csak a tehetséges gyermekek képzésére szolgáló iskolákat.

PEDAGÓGIAI MEGFIGYELÉSEK.

Kisegítő eljárás az „r” hang képzéséhez. Egyik növendékemnél sok fáradtsággal járt az „r” hang képzése. A szokásos képzési módokkal mind megpróbálkoztam, de hasztalanul. A vonatkozó fonetikai szabályok vizsgálódása közben azt észleltem, hogy a nyelv beidegzése és beállítása hiányos. Kutatásaim közben azonban egy előző hibás hangképzésre is rájöttem, amely vonatkozásban volt az „r” sikertelen kifejlesztésével. Növendékem nyelvvállása az „l” hangnál, bár bilaterális volt, a zöngé azonban helytelenül a nyelv két oldala mellett kitoluló levegővel együtt hehezetesen hangzott, a nyelv eleje nem tapadt kellő erővel a felső fogsorral határos foghúshoz. Először tehát az „l” hangot fejlesztettem ki helyesen, különösen ügyelve a nyelv kellő beállítására, beidegzésére és a levegő kibocsátására. Azután tértem csak át újból az „r” képzésére, amelynél a nyelvvállás kellő előkészítése nagy segítségemre volt. Eltérően némileg a rendes képzéstől, a nyelv elejét erősen odaszorítottam lapátszerűleg a felső foghús elülső részéhez, azután arra ösztönöztem növendékemet, hogy erélyes kileheléssel az előzően mély belégzéssel összegyűjtött levegőt, a nyelv elejének közepén, az erélyes kilehelés folytná támadó csatornán, igyekezzék kibocsátani. E műveletnél egyidőben kettős munkát végzett a növendék: miközben a nyelv elejével erős zárlatot képezett, ugyancsak az erélyesen kiáramló levegővel e zárlaton magának csatornát nyitni igyekezett. A zárlat illetén való megnyitása eredményezte a nyelv rezgését, végeredményében az „r” hangot.

—n. —f.

Amerika háborúba való beavatkozásának a hatása siketnémáink lelkiületére. Sn.-ink lelkében, még a kisebbeknél is, úgy élt Amerika fogalma, mint egy, hazánknál sokszorta gazdagabb és hatalmasabb ország. Egyetlen egy ország fogalma — Angliát és Oroszországot is beleértve — sem váltotta ki a tekintély, a hatalom akkora hatását, mint Amerikáé. Sok vérünk vándorolt ki oda a meggazdagodás reményével, azért ismerik siketnémáink is. Az Oroszországgal szemben vívott háború folyamán, mindig büszkén hangoztatják, hiába sok a muszka, de a magyar erősebb és bátrabb. Azonban Amerika beavatkozásának a hírére, a róla táplált és tiszteletet parancsoló eddigi képzetük, a félelem érzésével párosult. Egy kicsit megszeppentek. Mi lesz most? — kérdezték. És csak az elválasztó nagy tenger akadályozta meg őket arról, hogy Magyarországot még Amerika sem tudja legyőzni. S.

Státuszrendezés az izr. siketnémák országos intézetében. *)

Lapunk múlt évi 7—10. számában említettük már, hogy a székesfővárosi közigazgatási bizottság a V. K. M. úr rendelete alapján 2232/915. sz. a. végzésében rendezte az izr. siketnémák orsz. intézete tanári testületének fizetési és előmeneteli ügyét. Erre a végzésre már nagy szükség volt, hisz olvasóink tudják, hogy milyen áldatlan, rendezetlen viszonyok uralkodtak eddig az intézetben és hogy mennyire ki voltak téve az ott működő kartársak előjáróik önkényének.

A rendezés főbb elvei a következők: 1. A gyógypedagógiai képesítéssel bíró tanárok ugyanolyan fizetésben részesülnek, mint a hitközség polgáriskolai tanárai. 2. Az elemi iskolai képesítéssel bíró tanerők ugyanazt a fizetést kapják, mint a hitközség elemi iskolai tanítói. 3. Tolnai I. Béla igazgató és Herczka Gusztáv tanár, noha nincs képesítésük, 38, illetve 30 évi sikeres működésükre való tekintettel, képesítettnek nyilváníttatnak és szintén polgáriskolai fizetést kapnak. Az eddigi fizetésük és a megállapított fizetés közt mutatózó többlet azonban csak személyi pótlék jellegével bír és a nyugdíjba be nem számíttatik. 4. Simonyi Szerafin kartársnő, ki most tölti be működésének 25-ik évét, 500 korona működési pótlékot kap. 5. A drágasági pótlék 30—35%.

A következő táblázat szemlélteti világosabban a fizetések módosztatit:

*) V. ö. MSO. 1911.: 130, 1912: 149., 164. old. A szerk

Minőség	Szolgálati év	Törzsfizetés	Szolgálati év	Lakbér	Szolgálati év	Korpótlék	J e g y z e t
Igazgató	1—	5200		Természetben			*) Igazg. korpótlék 5 évenként 340 K. Előbbi korpótlékai 300 K. Összes korpótlékok száma 6.
					5—10.	340*)	
Tanárok	1—3.	2400		900			
gyógyped.	4—7.	2880		1000			
képesítéssel	8—40.	3600		1200	13—17.	300*)	*) 5 évenként 300 K. a 13. szolg. évtől kezdve, összesen 6-szor.
Tanerők	1—3.	1440	1—15.	800			
elemi iskolai	4—7.	1920			6—10.	220*)	*) 5 évenként 220 K. összesen 7-szer.
képesítéssel	8—40.	2640	16—30.	900			
			31—40.	1000			

A testület tagjai a fizetésrendezés módozataival meg vannak elégedve, mert azok jórészt megfelelnek azoknak a kívánságoknak, melyeknek a V. K. M. úrhoz intézett kérvényükben kifejezést adtak. Van az ügynek azonban két fájdalmas pontja, egy-egy szépséghiba, melynek szanálását az intézeti előljáróság nagylelkűségétől várjuk. Az első az *óraszám* kérdése. A V. K. M. úr 1913. aug. 22.-én kelt 109441. sz. rendeletében expressis verbis így rendelkezik: „Az előadottak alapján közlöm az előljárósággal, hogy az izr. orsz. siketnéma-intézet felekezeti jellegű, ennek az intézetnek a pesti izr. hitközség a fentartója s így mint fentartó tartozik arról gondoskodni, hogy az intézet tanerői *fizetés, óraszám* stb. tekintetében . . . az egyéb általa fentartott intézeteknél alkalmazott tanerőkkel *egyenlően* részesüljenek.”

A miniszter úr tehát a fizetésre és az óraszámra nézve egyformán rendelkezett. Az intézet előljárósága azonban ezzel szemben a fizetés tekintetében kielégítette a testület kívánságát, az óraszámra nézve pedig még az elemi iskolai tanítók mögé helyezte bennünket. A hitközségi fizetési szabályzat szerint ugyanis a polgáriskolai tanárok heti 20, az elemi iskolai tanítók heti 24 órára vannak kötelezve. Bennünket az előljáróság, tekintet nélkül arra, hogy van-e képesítésünk vagy sem, heti 25 órára kötelezett, noha

a szakképesítettek a miniszteri döntés után teljes joggal csak heti 20 órára kötelezhetők.

A másik, még rendezetlen kérdés: a *bennlakás* kérdése. A testület tagjai közül jelenleg hárman bennlakók, ezek közül az egyik 25, a második 9, a harmadik 6 év óta van az intézet szolgálatában. Ez az ügy is várja még a vezetőség jóindulatú érdeklődését.

Mint már említettük, ezek csak apró szépséghibák, melyek azonban nem rontják a státusrendezés jótékony hatását. Nagyjából a testület minden tagja meg van elégedve és hálával vagyunk eltelve mindazok iránt, kik ügyünket előbbrevitték. Elsősorban ügyosztályunk buzgó és lelkes vezetőjét, Dr. *Tóth* István miniszteri titkár urat illeti meg határtalan hálánk, aki éveken át nagy szeretettel támogatta ügyünket és azt minden fórumon diadalra vezette. Nem kisebb az érdeme az intézet elnökének: *Kaszab* Aladár udv. tanácsos úrnak, ki az intézet vezetésének átvétele után programmjával tűzte ki az alkalmazottak jogos igényeinek teljesítését, mert — úgymond — „csak megelégedett emberek tudnak jó munkát végezni.” Hálával tartozunk a *Siketnéma-intézeti tanárok orsz. egyesülete* elnökségének, mely ügyünk érdekében külön fölterjesztést intézett a miniszter úrhoz, továbbá a *Magyar Siketnéma-Oktatás* szerkesztőjének, ki ügyünket lapjában mindenkor hathatósan támogatta.

Rózsa Ede.

VEGYESEK.

Államtitkárváltozás. A hivatalos lap március hó 21.-iki száma közölte, hogy Ő Felsege *Klebensberg Kunó* gróf b. t. t., kultuszminiszteri államtitkárt kinevezte miniszterelnökségi államtitkárnak. — Utódjává — március 31.-én — kineveztetett *Nagy János* közigazgatási bírósági ítélelőbíró. Új államtitkárunk április hó 12.-én foglalta el hivatalát s ez alkalommal a kultuszminiszterium tisztviselői kara élén *Jankovich Béla* miniszter üdvözölte őt, aki válaszában többek közt ezt mondta: Amennyiben állásomban programként jelentkező álláspontokról szó lehet: én ezt abban foglalhatom össze: a becsületesség növelése és szilárdítása, a kultúra emelése és fokozatos fejlesztése és a kötelesség-érzés erősítése és a rendelkezésünkre álló erkölcsi és anyagi eszközökkel való támogatással való segítség ott, ahol segítségre szükség van mindig, de különösen most, amikor annyi a pusztulás, annyi a szenvedés. — Egyszerű jellemvonáshoz tartozik a nyílt őszinteség és hogy a legfőbb törvénynek tartom a szeretetet, hiszen ha mindenütt az uralkodnék, más törvényre alig volna szükség. (V. ö. N. L. 1917. 15. sz. 11. old.)

Véglegesítés. A VKM. *Kárpáti Ottó, Ruszwurm Kálmán, Gáspár Árpád, Kákonyi Sándor, Némethy Kázmér, László Géza* és *Leopold Rezső* kartársainkat véglegesítette. (1917. február 24. — 15408.)

Napidíjpótlék (kiküldetési pótlék megállapítása esetén), csak azok után a napok után számítható fel, amely napok után az egész (teljes vagy mérsékelt) napidíj felszámítására igény van. A kiküldetésnek két hónapot (hatvan napot) meghaladó része után nem számítható fel napidíjpótlék. (1917. 2463. eln. sz. r. Hiv. Közl. 1917: 7. sz. 93. 1. V. ö. MSO, 1916: 4—6. sz. 87. 1.)

A siketnémák debreceni gazdasági iskolájának I. évf. május hó 24.-én a miniszteri biztos jelenlétében levizsgázott. Ez új intézmény életrevalóságát mutatja, hogy 200 négyyszögöl területről május 27.-éig élőnövényekből 960 korona bevétele volt. Napirendre került az iskola különválasztása, 20—30 holdas telekre való kihelyezése. Az iskola szervezeti szabályzata tanterve miniszteri jóváhagyást nyert s ezt az intézet értesítője egész terjedelmében közölni fogja. Az I. évfolyamra szeptember 1.-től 6 növendék nyer fölvélt, akik az intézet internátusában ingyen ellátásban részesülnek. Ruházatról a szülő köteles gondoskodni. A növendékek beiratáskor 40 korona szerszámhasználati díjat fizetnek. Folyamodni lehet július hó 1.-ig. Mellékiendő: a 8. osztály elvégzéséről szóló bizonyítvány, egészségi bizonyítvány, anyakönyvi kivonat és a szülők nyilatkozata, hogy gyermeküket nem veszik ki az iskolából a tanfolyam elvégzése előtt. (V. ö. MSO. 1916: 141. old.)

A Cházár András Orsz. Siketnéma Otthon folyó évi jelentése (megjelent a Siketnémák Közlönye 1917. évi áprilisi számához mellékelve) beszámol az 1916. évről. — Az Otthon rendezett ismeretterjesztő előadásokat és gyermekfelruházó ünnepet; tanácsal, útbaigazítással szolgált a hozzá fordulókna, sok esetben munkát szerzett a munka nélkül levőknek; tagjait takarékosagra buzdította s a persely az 1916. év végén 33 tagnak 5 ezer koronát fizetett ki. (1917-re már 82-en beiratkoztak a takarékpénztárba!) A tagok száma: 136; bevétel 4972 K 74 f., kiadás: 714 K 93 f.-rel kevesebb; vagyon: 25.297 K 80 f. (22.000 K hadikölesön-kötvényben). 1917. évi előirányzat: bevétel 5070 korona. Joggal mondja a jelentés bevezető része: „Hogy mi, siketnémák nem mehetünk el hallásunk hiánya miatt katonának, az a feladat hárul reánk, hogy itthon fokozott buzgalommal végezzük munkánkat, teljesítsük kötelességeinket. És mi a harcoló katonák szemébe nézve önértzetesen mondhatjuk el: mi is megtettük a magunkét, mi is kivettük a munkából, az áldozatkészségből, de még a fájdalomból is a magunk részét.” Az Otthon — hivatkozva céljaira — (a sukn. számára Otthon létesítése, művelődésük előmozdítása, szegény sn. családok gyermekeinek felruháása és végül rokkant és nyugdíjsegély nyújtása) a társadalom támogatását kéri. — Az Otthon mindenképpen méltó a pártolásra! Több kártársunk, intézet és növendékeik nevét látjuk az alapítók sorában! Ezt valamennyien megtehetnők! (Cím: Budapest, VIII., Aggteleki-utca 2/a. II. em. 10.)

„Gránát-robbanással kapcsolatosan a koponyát érő külerőszak által létrejött süketségről és siketnémaságról“ cím alatt Koleszár László dr. ezredorvos, a kolozsvári cs. kir. tartalék-kórház fül-, orr-, gége-osztályának vezető orvosa előadást tartott Kolozsvárt 1916. május hó 27.-én az Erd. Múzeum-Egyesület orvostudományi szakosztályán. (Ez előadás megjelent a nevezett szakosztály 1916. évi XXXVIII. kötetében s onnan különlenyomatban is.) A bevezetésben van néhány statisztikai adat, ismerteti a sérülés okozta siketiséggel tapasztalt élettani elváltozásokat, 8 esetet ismertet részletesen, a harctértől kezdve. Végeredményként megállapítja: „Eseteink egy részénél tisztán érthető a süketség oka, mert az agyalapi törésnek meg voltak a biztos tünetei és így a labirint bántalmazottsága bizonyos, továbbá a hangvillavizsgálattal is megállapítottatott, hogy a süketség oka az idegvégkészülék bántalmazottságában rejlik. — A gránát-robbanás által okozott süketséghez csatlakozott némaság okának megállapítása igen nagy nehézséget okoz, mert nem tarthatjuk csupán hisztériás eredetűnek, Kocher is azt állítja, hogy azoknál az eseteknél, melyeknél agyrázkódásnak a tünete meg volt, azoknál a megrázkódtatás alkal-

mával a nyultagyvelő egy pillanatra beleékelődik az öreg likba, és ez a micro-structurás elváltozást idézne elő a nyultagyban. *Sarbo* tanár tisztán ilyen alapon magyarázza ilyen esetekben a süketiséget, illetve a süketnémaságot. Az esetek egy részénél a gyors javulás talán a hysteriás alap mellett bizonyít. A további pontos észlelés fogja megadni erre a kérdésre a világos magyarázatot."

„A vak rokkantak Magyarországon, Ausztriában és Németországban" c. alatt írta le a hazai állapotokat és tanulmányútját *Kirschenheuter Ferenc* kartársunk, az Orsz. Hadigond. Hiv. Vakok Intézetének h. igazgatója. Ahol látni, tapasztalni való volt, mindenütt megfordult; figyelme mindenre kiterjedt s tárgyvilágos, hű képet ad az egész ügyről, összehasonlítja a 3 államot s nagy gyakorlati érzéssel megjelöli a további teendőket. A 85 oldalas füzet a „Magyar Gyógypedagógia" kiadásában jelent meg. Ára 2 korona.

Keller Helénnek, az ismert amerikai siketnéma-vak íróőnek összes műveit németre fordítva, kiadja R. Lutz stuttgarti cég. Keller H. ez alkalommal a kiadóhoz hosszabb levelet írt, melyben meleg szavakkal emlékezik meg a német nemzet nagy kitartásáról, bámulatos szervező erejéről és kijelenti, hogy művei e kiadásának jóvedelmét annak az évnek a végéig, melyben véget ér a háború, a háborúban megvakult német katonák javára adományozza.

Gyászír. *Istenes Károly* kartársunk édesanyja március hó 16.-án, 62 éves korában elhunyt. — *Ruszwurm K.* temesvári kartársunk élete 26. évében 1917. március hó 27.-én elhunyt. (L. *A háború és mi* c. közleménynél.)

A „Siketnémak Zsebnaptára" 1918.-ra folyó év december havában megjelenik. Ára: 2 korona 20 f. Levél, utalvány így címzendő: „Siketnémak Zsebnaptára" szerkesztőségének, Vác.

A M. S. O.-nak e füzete 1917. július hó 1.-én jelent meg.

Gyümölcs- és zöldségfeldolgozási gyakorlat szerezhető a budapesti m. kir. kertészeti tanintézetben (L. Ménesi-út 45.) jún. 18.-ától szept. közepéig kéthetenként ismétlődő sorozatos tanfolyamokon. Jelentkezni lehet a nevezett intézet igazgatóságánál. A részvétel díjtalan.

Schulmann Adolf kartársunkat az „Ungmegeyi Patronázs Egyesület" március 4.-i közgyűlésén társelnökké választotta.

Fonétikai laboratórium. (A m. kir. keleti kereskedelmi akadémia 1916—1917. iskolaévi jelentéséből.) Laboratóriumunk a háború miatt ez évben is csak igen korlátolt mértékben folytathatta megkezdett működését. A budapesti egyetem gégeklínikáján operált néhány betegen végzett tanulmány és kísérlet fonétika tanulságairól számol be a laboratórium közleményeinek 1. füzeté: *Balassa József: Beszéd gégefő nélkül.* (Megjelent a „Nyelvtudomány" c. folyóiratban, VI. k., 2. f.)* Ugyanez a dolgozat német nyelven is megjelent: *Phonetische Beobachtungen beim Sprechen ohne Kehlkopf* a Berlinben megjelenő *Die Stimme* c. folyóiratban. — Ez évben is folytattuk a fogolytáborokban található finn-ugor és török-tatár fajú népek kiejtésének a múlt évben megkezdett tanulmányozását. A mi fonográf-felvételeinket nagyon alkalmasan kiegészítik *Pösch Rudolf* bécsi egyetemi tanár felvételei. Ő az ausztriai fogolytáborokban végzett anthropológiai tanulmányokat s e közben számos fonográf-felvétellel gazdagította a bécsi Phonogramm-Archiv gyűjteményét. E felvételek között a finn-ugor és török-tatár nyelvek elég szép számban vannak képviselve. Az égeri

*) És *MSO.* folyó évi 1—3. sz. 4. old. — V. ö. *Fonétikai laboratórium.* *MSO.* 1917. 46. old. A szerk.

táborban a mohamedán foglyok vannak együtt s itt 15 felvétel történt a különböző tatár nyelvjárások (kazáni, krími, miser, baskir, kumik, nogaj) köréből. Az ének és a szöveg kiválasztását, valamint a szöveg lejegyzését és fordítását *Kúnos Ignác* végezte. Ugyancsak e táborban gyűjtött egybe több száz tatár melódiát dr. *Lach Róbert*, az összehasonlító zenetudomány bécsi egyetemi m. tanára. E melódiákhoz a szövegeket illetve dalokat ugyancsak *Kúnos Ignác* gyűjtötte és jegyezte fel. A reichenbergi és theresienstadti táborban történt felvételek közül bennünket a következők érdekelnek: finn 1.; eszt. 4. szöveg, 2. ének; eszermisz 1. szöveg, 3. ének; erza-mordvin 1. szöveg, 3. ének. zürjén és votják 2—2. ének. (Prof. Dr. R. Pösch: Phonographische Aufnahmen in den k. u. k. Kriegsgefangenen lagern. Wien, 1916.). *Klemm Antal* bencés főiskolai tanárnak szintén alkalma volt a Pannonhalmára került mordvin foglyok között szövegeket gyűjteni és e szövegek egy részét a bécsi archívum lemezeire felvenni. Ily módon 15 mordvin fonogramm felvétel készült. S köszönettel vesszük azt a szíves készséget, hogy e felvételek másolatát a mi fonetikai laboratóriumunknak rendelkezésére bocsátja. (L. Klemm Antal, Mordvin szövegek. Megjelent a pannonthalmi évkönyvben.) A bécsi archívum asszisztense, dr. *Hayek Léo*, a hadügyminiszter megbízásából a háború folyamán keletkezett katonadalokat gyűjtötte össze. Felvételei között 8 magyar katonadal is van; ezeknek felvétele Budapesten alulírottakkal közreműködésével történt. (Dr. Leo Hayek: Bericht über die Ergebnisse der Sammlung von Kriegsliedern. Wien, 1916.) Ha a háború után a felvételek sokszorítása megtörténhetik, laboratóriumunk mind meg fogja szerezni, hogy nyelvészeink ezeket is tanulmányozhassák.

Dr. Balassa József, a laboratórium vezetője.

A vakokról. A vakok oktatói tanítványaik kenyérkereseti pályáinak korlátolt volta miatt állandóan keresnek, kutatnak megfelelő foglalkozások után. A Vakok Eperjesi Intézetének igazgatója a cigarettahüvely, doboz és szivar-szípkagyártást a vakoknak alkalmas iparnak ismervén föl, ennek az eperjesi intézetbe való bevezetését határozta el. Előkészítéséül az intézet vak levélezője, Balkay Géza és egy iparos növendéke, Sztancsik Tamás az eperjesi m. kir. faipari szakiskolában szervezett motorkezelő tanfolyamon vettek részt és ott kiváló sikerrel le is vizsgáztak. Az új ipar bevezetése elsősorban a gazdasági helyzet javulásától függ. — Az eperjesi hadiemlék és műkiállítással kapcsolatosan rendezett hangversenyek során a vakok is szerepeltek. — Az eperjesi intézet immár szűk. A vezetőség elhatározta egy, legalább 100 vak befogadására és ipari foglalkoztatására alkalmas épülethez szükséges telek szerzését.

Eljegyzés. *Avasujvárosi Kovács Lenke* és *Szikszói Szabó László* 1917. június hó 17-én tartották eljegyzésüket.

Ruhabeszerzési segélyt a katonai szolgálatot végző állami tisztviselők is kaphatnak, ha azt maguk vagy illetményük felvételére jogosult hozzátartozójuk kéri.

Závor Gyula zászlós kartársunk lapunk útján üdvözlí az összes kollégákat azzal, hogy mi itt kint elvégezzük dolgunkat, ők otthon mint egy ember tömörülve küzdjék ki személyi és anyagi ügyeink rendezését. Isten áldását kérve munkáinkra. (1917. jún. 9.)

Szemináriumunkról a legavatottabb kezekből igen értékes és időszerű hozzászólást, javaslatot kaptunk e szám lezárása, kiszedése, tördelése után. Ezért azokat csak a következő füzetben közölhetjük.

A „Siketnéma-intézeti tanárok orsz. egyesületének“ kiadványai:

1. „Magyar Siketnéma-Oktatás“. Havi folyóirat. XIX. évfolyam. Egy évre 12 K. Az első négy évfolyam ára a 25 K, de ezek csak annak adhatók el, aki az eddigi évfolyamokat mind megveszi. 2—3. *Évkönyv 1903. Évkönyv 1904.* Szerkesztette: Bihari Károly egyesületi titkár. Tartalma: az egyesület működése, közgyűlése, értekezések. (1—1 példány 50 fillér). 4. *Juan Pablo Bonet: A betűknek elemeikre való felbontása és a némák beszédre való tanításának művészete.* Madrid, 1620. Fordította Adler Simon (2 K.). 5. *Nagy Péter: Fonétizáló állvány és asztalka.* (Ismertetését I. M. S. O. 1912. 7. sz. 144. oldal). 1 drb. állvány keményfából 32 K (10 drb. 300 K); fenyőfából, olajfestéssel vagy barnára pácolva 27 K (10 drb. 240 K); 1 drb. asztalka keményfából 54 K (10 drb. 490 K); fenyőfából 42 K (10 drb. 360 K). A szállítási díjat és a csomagolást utánvétellel a megrendelő fizeti; ez utóbbi önköltségi árban számíttatik és a küldemény értékének 4—5%-ánál több nem lehet. 6. *Záborszky Árpád: Képek a tornatanításhoz.* (Tollrajz). Egy sorozat (18 tábla) 15 K. 7. *Kegler F.: Adatok a S. T. O. E. 10 éves történetéhez.* Ára 25 fillér. 8. *Dr. Náray-Szabó Sándor képe.* (50 fillér). 9. *A mássalhangzók (konzonások) kifejlesztése a siketnémák I. (artikulációs) osztályában.* Utmutatás a siketnémák iskolájának gyakorlati hangfiziológiájához. Irta: Stern O. Fordította és a magyar vonatkozású részekkel ellátta Váradi Zs. (2 K.). 10. *Gácsér J. emlékfüzet.* (30 fillér). 11. *Cházár András képe.* Kromópapíron 50 f, kartonon 1 K. E kiadványok megrendelhetők a „Magyar Siketnéma-Oktatás“ szerkesztőségében (Körmöcbánya, Snk. intézete). Egy koronáig bélyeg is küldhető.

*

De l'Épée: „A siketnémák oktatása methodikus jelek által“ és „A siketnémák beszédtanításának művészete“ c. munkáinak kiadása előkészítés alatt van. E két művet Szabó Imre, a snk. bpesti áll. intézetének v. hittanára fordította. Előjegyzéseket e két műre is elfogadunk.

Szerkesztői üzenetek. X. Az Á. T. O. E. működéséről, a napirenden levő anyagi ügyekről leghitelesebb tájékoztatást kaphat az egyesület hivatalos közlönyében (Állami Tisztviselők Lapja, Budapest, I., Pauler-utca 11., egy évre 14 K.), amelynek minden intézetben kéznél kellene lennie. — *M. L. Köszönöm az érdeklődést.* Az a bizonyos klisé-ügy hogyan áll? — *Érdeklődő.* A snk. kecskeméti kertészeti iskolája még nem nyílt meg; az ügy tárgyalás alatt van a vkm. és földm. miniszterium között.

Tartalom: Szvacsina Géza. — Erdély siketnémáiért. (Nagy Péter.) — A siketnémák lelki életéből. (Schulmann Adolf.) — A többtermelés kérdése a siketnémák intézeteiben. (Molnár Antal.) — A gyógy-pedagógiai intézetek rangsora. — A megsiketült katonákról. (Klug Péter.) — A háború és mi. (K.) — Általános pedagógia. (Frank A.: 1. „Aktivitás az iskolai nevelésben különös tekintettel a háborúra“ 2. Plichta B.: „A tehetség értéke.“) — Pedagógiai megfigyelések. (1. — n. — f. Kisegítő eljárás az „r“ hang képzéséhez. 2. S.: Amerika tekintélye.) — Státusz-rendezés az izr. siketnémák orsz. intézetében. (Rózsa Ede.) — Vegyesek: Államtitkár változás (Klebsberg Kunó, Nagy János). — Véglegesítések. — Napidíj pótlék. — Snk. debreczeni gazdasági iskolája. — A Cházár A. Otthon X. jelentése. — Gránátrobbanás okozta siketség. — „A vak rokkantak...“ — Keller H. a vak katonáért. — Gyászhir (özv. Istenesné, Ruzs-wurm K.) — Snk. Zsebnaptúra 1918-ra. — Gyümölcs- és zöldségfeldolgozási tanfolyam. — Sze mélyi hír (Schulmann A.) — Fonétikai laboratórium. — A vakokról. — Eljegyzés. — Ruha beszerzési segély. — Jávör Gyula üdvözlözte. — Szemináriumunkról. — Kiadványaink. — Szerkesztői üzenetek.